

องค์การสหประชาชาติ A/HRC/17/27

สมัชชาใหญ่ Distr.: General

16 พฤษภาคม 2554

ต้นฉบับเดิม: ภาษาอังกฤษ

แปลโดย: พิภพ อุดมอิทธิพงศ์

คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน

สมัยประชุมที่สิบเจ็ด

วาระที่ 3

การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งสิทธิในการพัฒนาทั้งปวง

รายงานของผู้รายงานพิเศษว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิที่มีเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก Frank La Rue*

สรุป

รายงานฉบับนี้มุ่งสำรวจแนวโน้มและปัญหาท้าทายสำคัญที่มีต่อสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะแสวงหา รับ และเผยแพร่ข้อมูลและแนวคิดประการต่างๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ผู้รายงานพิเศษย้ำถึงลักษณะของข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เป็นเอกลักษณ์และมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่เพียงช่วยให้บุคคลสามารถใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิทธิมนุษยชนอื่นๆ และการส่งเสริมการพัฒนาสังคมโดยรวม บทที่ III ของรายงานเน้นการบังคับใช้บรรทัดฐานและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่มีต่อสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก ซึ่งมีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลาง และกำหนดเงื่อนไขข้อยกเว้นกรณีที่มีโอกาสการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลสนเทศบางประเภท บทที่ IV และ V ว่าด้วยสองมิติของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ได้แก่ (ก) การเข้าถึงเนื้อหา และ (ข) การเข้าถึงโครงสร้างทางกายภาพและเทคนิคที่จำเป็นเพื่อให้สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทที่ IV ซึ่งให้เห็นวิธีการที่

รัฐใช้มากขึ้นเพื่อเซ็นเซอร์ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต อย่างเช่น การปิดกั้นและคัดกรองเนื้อหาโดยพลการ การเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงออกโดยชอบด้วยกฎหมาย การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นสื่อกลาง การตัดการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งกรณีที่อ้างกฎหมายสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์ และความบกพร่องในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว บทที่ V ว่าด้วยประเด็นการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตโดยรวม ผู้รายงานพิเศษมุ่งสำรวจประเด็นต่างๆ เหล่านี้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในรายงานที่จะนำเสนอต่อสมัชชาใหญ่ต่อไป บทที่ VI เป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะของผู้รายงานพิเศษว่าด้วยประเด็นสำคัญในรายงาน

* ส่งช้ากว่ากำหนด

ภาคผนวกส่วนแรกของรายงานประกอบด้วยสรุปความเห็นที่ผู้รายงานพิเศษได้ส่งออกไประหว่างวันที่ 20 มีนาคม 2553 ถึง 31 มีนาคม 2554 และคำตอบที่ได้รับจากรัฐบาล ภาคผนวกที่สองและสามประกอบด้วยข้อค้นพบจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้รายงานพิเศษในสาธารณรัฐเกาหลีและเม็กซิโกตามลำดับ

สารบัญ

	ย่อหน้า	หน้า
II. กิจกรรมของผู้รายงานพิเศษ	4-18	5
ก. ความเห็นของผู้รายงานพิเศษ (communications).....	4	5
ข. การมีส่วนร่วมในการประชุมและสัมมนา.....	5-10	5
ค. การเยือนประเทศต่างๆ	11-18	5
III. หลักการทั่วไปว่าด้วยสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกในอินเทอร์เน็ต.....	19-27	6
IV. การควบคุมเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต	28-59	9
ก. การปิดกั้นและคัดกรองโดยพลการ.....	29-32	9
ข. การเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงออกโดยชอบด้วยกฎหมาย	33-37	10

ค. การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นสื่อกลาง	38-48	11
ง. การจัดการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ต กรณีที่อ้างว่าผู้ใช้งานละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา.....	49-50	14
จ. การก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์ (Cybattacks).....	51-52	14
ฉ. ความบกพร่องในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวและการรักษาข้อมูล	53-59	15
V. การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น	60-66	16
VI. สรุปและข้อเสนอแนะ	67-88	19
ก. การควบคุมเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต	69-84	19
ข. การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น	85-88	22

I. เกริ่นนำ

1. รายงานฉบับนี้ได้นำเสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน (Human Rights Council) โดยผู้รายงานพิเศษด้านการส่งเสริมและการคุ้มครองสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก (Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and Expression) ทั้งนี้ เป็นไปตามมติคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนที่ 7/36 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมติดังกล่าว กำหนดให้ผู้รายงานพิเศษ “นำเสนอความคิดเห็นต่อไปตามที่เหมาะสมเกี่ยวกับความได้เปรียบและปัญหาท้าทายเนื่องจากเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลสนเทศสมัยใหม่ ทั้งเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตและเครื่องมือสื่อสารแบบพกพา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก รวมทั้งสิทธิที่จะแสวงหา รับ และเผยแพร่ข้อมูลและแนวคิดประการต่างๆ และความสำคัญของแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมไปถึงการเข้าถึงข้อมูลสนเทศของสังคมโดยรวม”¹ ด้วยเหตุดังกล่าว รายงานฉบับนี้จึงมีเนื้อหาสืบเนื่องจากรายงานฉบับก่อนในส่วนอำนาจหน้าที่ด้านอินเทอร์เน็ต² โดยคำนึงถึงการพัฒนาและข้อมูลสนเทศที่ได้รับใน

¹ มติคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนที่ 7/36, ย่อหน้า 4(f)

² E/CN.4/1998/40; E/CN.4/1999/64; E/CN.4/2000/63; E/CN.4/2001/64; E/CN.4/2002/75; E/CN.4/2005/64; E/CN.4/2006/55; A/HRC/4/27; A/HRC/7/14

ช่วงที่ผ่านมา จากการประชุมปรึกษาหารือระดับภูมิภาคห้าครั้งที่จัดโดยผู้รายงานพิเศษในปี 2553 และ 2554³

2. แม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 1960 แต่การใช้งานอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันครอบคลุมกลุ่มประชากรทุกวัยในโลก และได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของทุกแง่มุมชีวิตมนุษย์สมัยใหม่ ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ทั้งนี้ตามข้อมูลของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union) จำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วโลกในปัจจุบันน่าจะเกิน 2 พันล้านคน⁴ จำนวนผู้ใช้งานเฟซบุ๊กอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่แพร่หลาย ได้เพิ่มจาก 150 เป็น 600 ล้านคนระหว่างปี 2552-2554 ผู้รายงานพิเศษเชื่อว่าอินเทอร์เน็ตกลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังมากที่สุดอย่างหนึ่งในศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติของผู้มีอำนาจมากขึ้น มีการเข้าถึงข้อมูลสนเทศ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเรือนในการสร้างสังคมประชาธิปไตย กระแสเรียกร้องประชาธิปไตยในประเทศต่างๆ ทั้งทวีปอเมริกาและแอฟริกาเหนือ ซึ่งให้เห็นบทบาทสำคัญของอินเทอร์เน็ตในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมวลชนเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ความเท่าเทียม การตรวจสอบได้ และการเคารพอธิปไตยมากขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐทุกแห่งจึงควรกำหนดการส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของบุคคลทุกคนให้เป็นภารกิจเร่งด่วน โดยให้มีการควบคุมเนื้อหาทางอินเทอร์เน็ตน้อยสุด

3. ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้รายงานพิเศษต้องการย้ำว่า การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมีมิติสำคัญสองประการ ได้แก่ การเข้าถึงเนื้อหาทางอินเทอร์เน็ตโดยไม่มีการควบคุมเว้นแต่กรณีพิเศษไม่มากนักที่กระทำได้ตามกฎบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และการจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีการสื่อสารที่จำเป็น อย่างเช่น สายเคเบิล โมเด็ม คอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการ

³ โปรดดู ย่อหน้า 5 สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม

⁴ International Telecommunication Union, StatShot No.5, January 2554
แหล่งที่มา:

อินเทอร์เน็ตได้ บทที่ IV ของรายงานจะกล่าวถึงมิติในส่วนแรก โดยบรรยายถึงความพยายามของรัฐที่จะควบคุมกระแสข้อมูลสนเทศทางอินเทอร์เน็ต โดยใช้วิธีการที่ทันสมัยมากขึ้น ส่วนบทที่ IV จะพูดถึงมิติที่สอง ผู้รายงานพิเศษมุ่งสำรวจประเด็นหลังลึกซึ่งยิ่งขึ้นในรายงานที่จะนำเสนอต่อสมัชชาใหญ่ในโอกาสต่อไป

II. กิจกรรมของผู้รายงานพิเศษ

ก. ความเห็นของผู้รายงานพิเศษ (communications)

4. ระหว่างวันที่ 20 มีนาคม 2553 ถึง 31 มีนาคม 2554 ผู้รายงานพิเศษได้ส่งความเห็นออกไป 195 ฉบับ โดย 188 ฉบับเป็นความเห็นที่ส่งออกไปพร้อมกับกลไกพิเศษอื่นๆ (special procedures) ในแง่ของภูมิภาค ความเห็นเหล่านั้นได้ส่งออกไปยังภูมิภาคต่างๆ ดังนี้ 29% ไปที่เอเชียและแปซิฟิก 26% ไปที่ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ 16% ไปที่แอฟริกา 15% ไปที่ละตินอเมริกาและแคริบเบียน และ 14% ไปที่ยุโรป เอเชียกลาง และอเมริกาเหนือ สรุปความเห็นที่ส่งออกไปและคำตอบที่ได้รับจากรัฐบาลปรากฏอยู่ในภาคผนวกแรกของรายงานฉบับนี้ (A/HRC/17/27/Add.1)

ข. การมีส่วนร่วมในการประชุมและสัมมนา

5. ผู้รายงานพิเศษ โดยความสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ ได้จัดการประชุมปรึกษาหารือของผู้เชี่ยวชาญระดับภูมิภาค โดยเริ่มจากเดือนมีนาคม 2553 ที่สต็อกโฮล์ม ตามด้วยบัวโนสไอเรส (18-19 ตุลาคม 2553) กรุงเทพฯ (18-19 พฤศจิกายน 2553) ไคโร (11-13 มกราคม 2554) โจฮันเนสเบิร์ก (15-16 กุมภาพันธ์ 2554) และเดลี (2-3 มีนาคม 2554) การประชุมปรึกษาหารือครั้งสุดท้ายมีขึ้นในวันที่ 30 มีนาคม 2554 โดยเป็นการประชุมผู้เชี่ยวชาญที่สต็อกโฮล์ม และจัดโดยกระทรวงต่างประเทศของสวีเดน ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนที่ทำงานในประเด็นอินเทอร์เน็ตและเสรีภาพในการแสดงออก ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ ความต้องการของพวกเขา

และปัญหาสำคัญเร่งด่วนในประเทศและภูมิภาคต่างๆ ซึ่งเป็นจุดประสงค์ของ รายงานฉบับนี้

6. ระหว่างวันที่ 14 ถึง 17 กันยายน 2553 ผู้รายงานพิเศษได้เข้าร่วมเวทีธรรมภิบาลด้านอินเทอร์เน็ตครั้งที่ 5 (Fifth Internet Governance Forum) ที่กรุงวิลนีอุส (Vilnius)

7. ในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2553 ผู้รายงานพิเศษเข้าร่วมประชุมโต๊ะกลมผู้เชี่ยวชาญในประเด็น “ความเท่าเทียม การไม่เลือกปฏิบัติและความหลากหลาย: ความท้าทายและโอกาสของสื่อมวลชน?” ที่กรุงเจนีวา ซึ่งจัดโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชน (OHCHR)

8. ในวันที่ 9 ถึง 10 กุมภาพันธ์ 2554 และในวันที่ 6 ถึง 7 เมษายน 2554 ผู้รายงานพิเศษได้เข้าร่วมในฐานะผู้เชี่ยวชาญในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการห้ามการยุยงให้เกิดความเกลียดชังต่อชาติ เชื้อชาติ หรือศาสนา ซึ่งจัดโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนที่กรุงเวียนนาและไนโรบีตามลำดับ

9. ในวันที่ 16 มีนาคม 2554 ผู้รายงานพิเศษแสดงความเห็นเปรียบเทียบกรณีการปิดกั้นภาพอนาจารของเด็กที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตกับสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก ในระหว่างการอภิปรายข้อเสนอเกี่ยวกับคำสั่งของรัสเซียภายใต้และคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนว่าด้วยการต่อต้านการละเมิดและการเอาเปรียบทางเพศต่อเด็กและภาพอนาจารของเด็ก

10. ผู้รายงานพิเศษยังได้เข้าร่วมในกิจกรรมด้านวิชาการอีกมากมายในประเทศต่างๆ อย่างเช่น กัวเตมาลา เม็กซิโก ฟิลิปปินส์ แอฟริกาใต้ สวีเดน และสหรัฐอเมริกา

ค. การเยือนประเทศต่างๆ

11. ผู้รายงานพิเศษสังเกตว่า การเยือนประเทศยังเป็นกิจกรรมสำคัญของตน การส่งคำขอเข้าเยือนประเทศไปยังรัฐบาลต่างๆ เป็นไปตามปัจจัยหลายประการ อย่างเช่น การขอไปเยือนประเทศเป็นไปตามคำขอของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นไปตามความเหมาะสมของการแลกเปลี่ยนสื่อสารกรณีที่มีข้อกล่าวหาการละเมิดสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก และเป็นไปตามความสมดุลด้านภูมิศาสตร์ ผู้รายงานพิเศษหวังว่ารัฐบาลที่เกี่ยวข้องจะตอบรับกับคำขอไปเยือนประเทศเหล่านี้

1. การเยือนประเทศในระหว่างปี 2553 และ 2554

12. ระหว่างวันที่ 5 ถึง 15 พฤษภาคม 2553 ผู้รายงานพิเศษได้ไปเยือนสาธารณรัฐเกาหลี และมีรายงานการเยือนประเทศในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้ (A/HRC/17/27/Add.2)

13. ระหว่างวันที่ 10 ถึง 21 สิงหาคม 2553 ผู้รายงานพิเศษเดินทางไปเยือนประเทศเม็กซิโก พร้อมกับ Catalina Botero ผู้รายงานพิเศษด้านเสรีภาพในการแสดงออกของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งทวีปอเมริกา (Inter-American Commission on Human Rights) และมีรายงานการเยือนประเทศในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้ (A/HRC/17/27/Add.3)

14. ระหว่างวันที่ 3 ถึง 5 เมษายน 2554 ผู้รายงานพิเศษได้ไปเยือนสาธารณรัฐอังการิตตามคำเชิญของรัฐบาล เพื่อให้ความเห็นต่อรัฐบาลเกี่ยวกับกฎหมายสื่อมวลชนของประเทศ แลกเปลี่ยนต่อสื่อมวลชนที่ประกอบด้วยข้อสรุปและข้อเสนอแนะปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชน⁵

15. ระหว่างวันที่ 10 ถึง 17 เมษายน 2554 ผู้รายงานพิเศษได้ไปเยือนประเทศแอฟริกา และจะมีการเสนอรายงานการเยือนประเทศในสมัยประชุมต่อไปของคณะ

⁵ <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=10916&LangID=E>

มนตรีสิทธิมนุษยชนในปี 2555 แถลงการณ์ต่อสื่อมวลชนที่ประกอบด้วยข้อสรุป และข้อเสนอแนะปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชน⁶

2. การกีดกันเยือนประเทศในโอกาสต่อไป

16. การไปเยือนอิสราเอลและพื้นที่ปาเลสไตน์ ซึ่งกำหนดให้มีขึ้นในเดือน พฤษภาคม 2554 ได้ถูกเลื่อนออกไป ยังไม่ได้มีการกำหนดวันที่ใหม่ขึ้นมา

17. ผู้รายงานพิเศษขอขอบคุณรัฐบาลอิตาลีที่มีเจตหมายตอบรับคำขอเยือน ประเทศเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2553 โดยหวังว่าจะสามารถตกลงวันที่ที่เหมาะสม สำหรับการเยือนประเทศในปี 2554 ได้

3. คำขอเยือนประเทศที่อยู่ระหว่างรอการตอบรับ

18. จนถึงเดือนมีนาคม 2554 คำขอเยือนประเทศของผู้รายงานพิเศษที่ยังไม่ได้ รับการตอบรับประกอบด้วยคำขอไปเยือนสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน (ส่งคำขอ ไปเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2553) ศรีลังกา (ส่งคำขอไปเมื่อเดือนมิถุนายน 2552) ตูนิเซีย (ส่งคำขอไปเมื่อปี 2552) และสาธารณรัฐโบลิวาร์แห่งเวเนซุเอลลา (ส่งคำขอ ไปเมื่อปี 2546 และ 2552)

III. หลักการทั่วไปว่าด้วยสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการ แสดงออกในอินเทอร์เน็ต

19. การพัฒนาเทคโนโลยีข้อมูลสนเทศที่นับว่ามีผลกระทบมากที่สุดน่าจะได้แก่การ ถือกำเนิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต ต่างจากสื่อกลางการสื่อสารอื่นๆ อย่างเช่น วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ ที่เป็นสื่อข้อมูลทางเดียว อินเทอร์เน็ตเป็นก้าวกระโดด สำคัญของสื่อสองทาง อันที่จริงแล้วการถือกำเนิดขึ้นของอินเทอร์เน็ตในยุค Web 2.0 หรือสื่อกลางที่ช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนและร่วมมือกันสร้างสรรค์ข้อมูลและ

⁶ อ้างแล้ว

เนื้อหา ทำให้ผู้ใช้ไม่ได้เป็นเพียงผู้รับข้อมูลด้านเดียว แต่ยังเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลด้วย เวทีเช่นนี้นับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งโดยเฉพาะประเทศที่ขาดสื่อที่เป็นอิสระ เพราะช่วยให้บุคคลสามารถเผยแพร่ความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์และแสวงหาข้อมูลที่เป็นกลางได้ นอกจากนี้ สื่อแบบดั้งเดิมก็ยังสามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้รับบริการที่กว้างขวางขึ้นโดยใช้ต้นทุนน้อย โดยทั่วไปแล้ว อินเทอร์เน็ตช่วยให้บุคคลสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดข้ามพรมแดนในเวลาเดียวกัน โดยมีค่าใช้จ่ายไม่มากนัก โดยส่งเสริมให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ที่เดิมอาจไม่สามารถเข้าถึงได้มาก่อน เป็นเหตุให้ผู้ใช้งานเข้าถึงความจริงและได้รับทราบความก้าวหน้าของสังคมโดยรวม

20. อันที่จริงอินเทอร์เน็ตกลายเป็นช่องทางหลักที่บุคคลใช้เพื่อแสดงออกซึ่งสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก ตามที่รับรองในข้อ 19 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยในกติกาฯ ระบุว่า

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก

3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค 2 ของข้อนี้ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ

- (ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

- (ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน

21. ผู้รายงานพิเศษระบุอย่างชัดเจนว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะโดยผ่านสื่อใดๆ ซึ่งเน้นย้ำถึงเนื้อหาตามข้อ 19 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ

มนุษยชนและกติกาย ซึ่งเป็นตัวบทที่ถูกกำหนดขึ้นโดยเล็งเห็นถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในอนาคต ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก ด้วยเหตุดังกล่าว กรอบกฎบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ยังใช้ได้ในปัจจุบัน และสามารถนำมาปรับใช้กับเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ อย่างเช่น อินเทอร์เน็ตได้

22. สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกเป็นสิทธิพื้นฐานโดยตัวของมันเอง เพราะเป็น “ปัจจัยส่งเสริม” ให้เกิดสิทธิอื่นๆ อย่างเช่น สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งรวมไปถึงสิทธิด้านการศึกษาและสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม การได้รับประโยชน์จากความก้าวหน้าและการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ รวมทั้งสิทธิทางพลเรือนและการเมือง ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการสมาคมและชุมนุม ด้วยเหตุดังกล่าว อินเทอร์เน็ตจึงเป็นปัจจัยกระตุ้นให้บุคคลสามารถใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกได้ ทั้งยังเป็นเหตุนำไปสู่สิทธิมนุษยชนอื่นๆ อีกมากมาย

23. ประโยชน์และศักยภาพมหาศาลจากอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นจากคุณลักษณะที่โดดเด่นของมันเป็นเอง อย่างเช่น ความเร็ว การครอบคลุมทั่วโลกและการไม่แสดงตัวตนในเวลาเดียวกัน คุณลักษณะที่โดดเด่นของอินเทอร์เน็ตยังช่วยให้บุคคลสามารถเผยแพร่ข้อมูลตาม “เวลาที่เป็นจริง” และสามารถระดมประชาชนซึ่งทำให้รัฐบาลและผู้มีอำนาจเกิดความหวาดกลัว เป็นเหตุให้มีความพยายามมากขึ้นเพื่อควบคุมการใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น อย่างเช่น การปิดกั้นเนื้อหา การสอดส่องดูแลและจำแนกนักกิจกรรมและผู้วิพากษ์วิจารณ์ มีการเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงออกโดยชอบด้วยกฎหมายและการใช้กฎหมายที่เข้มงวดสร้างความชอบธรรมให้กับมาตรการเหล่านั้น ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้รายงานพิเศษยังเน้นด้วยว่า มาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะย่อหน้า 3 ข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ยังคงมีความสำคัญในการจำแนกว่ามาตรการควบคุมแบบใดถือเป็นการละเมิดพันธกรณีของรัฐที่จะต้องคุ้มครองสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก

24. ตามที่กำหนดไว้ในย่อหน้า 3 ข้อ 19 ของกติกาฯ มีข้อยกเว้นตามกฎหมายบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ให้อำนาจรัฐในการควบคุมการแสดงออกบางประการ ซึ่งโดยสาระแล้วจะกระทำได้อีกต่อเมื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้อื่นเท่านั้น และเป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงในรายงานประจำปีของผู้รายงานพิเศษฉบับก่อนหน้า⁷ อย่างไรก็ตาม ผู้รายงานพิเศษเห็นถึงความเหมาะสมที่จะย้ำว่ามาตรการจำกัดสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกจะต้องสอดคล้องกับบททดสอบในเชิงสะสมที่มีสามขั้นตอนดังนี้

(ก) ต้องมีกฎหมายรองรับ และเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนและเข้าถึงได้สำหรับทุกคน (หลักความคาดหมายได้และโปร่งใส principles of predictability and transparency) และ

(ข) ต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในย่อหน้า 3 ข้อ 19 ของกติกาฯ กล่าวคือเพื่อ (i) คุ้มครองสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่นหรือ (ii) รักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน (หลักความชอบธรรม principle of legitimacy); และ

(ค) ต้องใช้เมื่อจำเป็นอย่างยิ่ง และให้นำมาตรการที่ควบคุมจำกัดน้อยสุดมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว (หลักความจำเป็นและชอบด้วยสัดส่วน principles of necessity and proportionality)

นอกจากนั้น หน่วยงานที่ใช้มาตรการตามกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก จะต้องเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมือง พาณิश्य์ หรืออิทธิพลภายนอกอื่นใด และกระทำโดยไม่ผลการหรือไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ และมีมาตรการป้องกันการใช้อำนาจอย่างมิชอบอย่างเพียงพอ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้มีการยื่นคำร้องเพื่อทบทวนและขอรับการเยียวยากรณีที่มีการนำมาตรการนั้นๆ ไปใช้อย่างมิชอบ

⁷ A/HRC/14/23, ย่อหน้า 72 - 87

25. ด้วยเหตุดังกล่าว ข้อมูลที่อาจถูกควบคุมโดยชอบด้วยกฎหมายอาจประกอบ ด้วย ภาพอนาจารของเด็ก (เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก)⁸ คำพูดที่ทำให้เกิดความเกลียดชัง (เพื่อคุ้มครองสิทธิของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ)⁹ การพุดดูหมิ่น (เพื่อคุ้มครองสิทธิและชื่อเสียงของบุคคลอื่นจากการโจมตีที่ไม่พึงประสงค์) การยุยงโดยตรง และโดยเปิดเผยเพื่อให้มีการสังหารล้างเผ่าพันธุ์ (เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น)¹⁰ และการรณรงค์ให้เกิดความเกลียดชังด้านชาติ เชื้อชาติ หรือศาสนาซึ่งถือว่าเป็นการยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ความเป็นปฏิปักษ์หรือความรุนแรง (เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้อื่น อย่างเช่น สิทธิที่จะมีชีวิต)¹¹

26. อย่างไรก็ตาม ในหลายกรณี รัฐต่างๆ มักจำกัด ควบคุม แทรกแซงและเซ็นเซอร์เนื้อหาที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตโดยไม่มีตัวบทกฎหมายมารองรับ หรือโดยการใช้กฎหมายที่คลุมเครืออย่างกว้างขวาง โดยไม่มีการให้เหตุผลสนับสนุนการกระทำเหล่านั้น และ/หรือเป็นการกระทำในลักษณะที่ไม่จำเป็นและ/หรือไม่เป็นสัดส่วนที่เหมาะสมอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพียงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ ซึ่ง

⁸ การเผยแพร่ภาพอนาจารของเด็กเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมายบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (โปรดดูอย่างเช่น พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเกี่ยวกับการขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และภาพอนาจารของเด็ก ข้อ 3 ย่อหน้า 1(c))

⁹ โปรดดู อย่างเช่น *Faurisson v. France*, องค์การสหประชาชาติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, ความเห็น (communication) 550/1993, เข้าไปดูเมื่อ 8 พฤศจิกายน 1996 ในรายงานฉบับก่อนหน้าที่มีการพูดถึงประเด็นการพุดเพื่อให้เกิดความเกลียดชัง โปรดดูอย่างเช่น E/CN.4/1999/64; E/CN.4/2000/63; E/CN.4/2002/75; และ A/HRC/4/27

¹⁰ โปรดดู อย่างเช่น ข้อ 3(c) ของอนุสัญญาป้องกันและลงโทษอาชญากรรมการสังหารล้างเผ่าพันธุ์ (Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide)

¹¹ โปรดดู อย่างเช่น ข้อ 20 ย่อหน้า 2 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

จะมีการกล่าวถึงเรื่องนี้ในบทต่อไป การกระทำเช่นนี้ย่อมไม่สอดคล้องกับ
พันธกรณีของรัฐตามกฎหมายบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และมักส่งผลกระทบต่อ
ในเชิงควบคุมต่อสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก

27. นอกจากนั้น ผู้รายงานพิเศษเห็นว่าสืบเนื่องจากคุณลักษณะที่โดดเด่นของ
อินเทอร์เน็ต มาตรการควบคุมหรือจำกัดที่อาจนำมาใช้ต่อสื่อแบบดั้งเดิมอย่างชอบ
ด้วยกฎหมายและมีสัดส่วนเหมาะสม อาจไม่สามารถนำมาใช้กับอินเทอร์เน็ตได้
ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่เป็นการดูหมิ่นชื่อเสียงของบุคคล เนื่องจากบุคคลมีความ
สามารถที่จะใช้สิทธิเพื่อเยียวยาตนเองจากความเสียหายได้ การนำมาตรการ
ลงโทษมาใช้กับการดูหมิ่นที่ไม่ได้กระทำผ่านอินเทอร์เน็ตอาจไม่จำเป็นหรือไม่มี
สัดส่วนเหมาะสม

ในทำนองเดียวกัน แม้ว่าการคุ้มครองเด็กจากเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมอาจเป็นเป้า
หมายที่ชอบธรรม การที่พ่อแม่และโรงเรียนมีซอฟต์แวร์เพื่อคัดกรองข้อมูล และ
สามารถนำมาใช้ควบคุมการเข้าถึงเนื้อหาบางส่วน ทำให้มาตรการปิดกั้นของ
รัฐบาลมีความจำเป็นน้อยลงและไม่ชอบธรรม¹² นอกจากนั้น ต่างจากภาควิทยุและ
โทรทัศน์ซึ่งรัฐจำเป็นต้องมีมาตรการขึ้นทะเบียนหรือให้ใบอนุญาตอย่างชัดเจนเพื่อ
จำกัดคลื่นความถี่ แต่มาตรการเช่นนั้นไม่สามารถนำมาใช้กับระบบอินเทอร์เน็ตได้
เนื่องจากระบบอินเทอร์เน็ตสามารถให้บริการกับบุคคลโดยไม่จำกัดจุดของการเข้า
ถึง เท่ากับไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ใช้งาน¹³

IV. การควบคุมเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต

¹² Center for Democracy & Technology, “Regardless of Frontiers: The
International Right to Freedom of Expression in the Digital Age,” version
0.5 - Discussion draft (เมษายน 2554), p.5

¹³ อย่างไรก็ตาม ยกเว้นกรณีที่มีการจดทะเบียนโดเมนเนมด้วยเหตุผลทาง
เทคนิคล้วนๆ หรือหลักเกณฑ์ทั่วไปที่บังคับใช้ต่อการดำเนินงานของเว็บไซต์ใดๆ
ในเชิงพาณิชย์

28. ตามที่กล่าวถึงในบทที่ III การควบคุมสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกใดๆ จะต้องสอดคล้องอย่างเคร่งครัดกับกฎบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ การควบคุมสิทธิของบุคคลในการแสดงออกผ่านอินเทอร์เน็ตอาจกระทำได้ในหลายรูปแบบ ตั้งแต่มาตรการเชิงเทคนิคเพื่อปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหาบางประการ อย่างเช่น การปิดกั้นและคัดกรอง ไปจนถึงความบกพร่องในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นเหตุให้ผู้ใช้งานไม่กล้าเสี่ยงที่จะแสดงความเห็นและเผยแพร่ข้อมูล ผู้รายงานพิเศษมีความเห็นว่า การใช้กฎหมายอาญาโดยพลการเพื่อแทรกแซงการแสดงออกโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นรูปแบบการควบคุมสิทธิที่ร้ายแรงสุดอย่างหนึ่ง ไม่เพียงทำให้เกิด “ความรู้สึกหวาดกลัว” หากยังนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่นๆ อย่างเช่น การควบคุมตัวโดยพลการและการทรมาน รวมทั้งการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

ก. การปิดกั้นและคัดกรอง

29. การปิดกั้นหมายถึงมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ใช้งานสามารถอ่านเนื้อหาบางประการได้ อย่างเช่น การป้องกันไม่ให้ผู้ใช้งานเข้าถึงเว็บไซต์บางแห่ง ไม่สามารถเข้าถึงหมายเลข IP บางชุด ไม่สามารถเข้าถึงโดเมนเนม การลบเว็บไซต์ออกจากเซิร์ฟเวอร์ซึ่งเป็นที่ตั้ง หรือการใช้เทคโนโลยีคัดกรองเพื่อป้องกันไม่ให้เข้าถึงเว็บไซต์บางหน้าที่มีคำพูดบางอย่าง หรือมีเนื้อหาบางอย่าง ยกตัวอย่างเช่น หลายประเทศยังคงปิดกั้นการเข้าถึง YouTube¹⁴ ซึ่งเป็นเว็บไซต์สำหรับแลกเปลี่ยนวิดีโอและผู้ใช้งานสามารถอัปโหลด เผยแพร่ และรับชมวิดีโอได้ จีนซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่มีระบบควบคุมข้อมูลด้านอินเทอร์เน็ตที่ทันสมัยและกว้างขวางมากที่สุด ได้นำระบบคัดกรองมาใช้เพื่อปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ที่มีคำศัพท์สำคัญบางประการ อย่างเช่นคำว่า “ประชาธิปไตย” และ “สิทธิมนุษยชน”¹⁵ ผู้รายงานพิเศษ

¹⁴ โปรดดู OpenNet Initiative, “YouTube Censored: A Recent History”.

แหล่งที่มา:

<http://opennet.net/youtube-censored-a-recent-history>

กังวลอย่างยิ่งว่ากลไกที่ใช้เพื่อควบคุมและเซ็นเซอร์ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมีการพัฒนาขึ้นมาก และมีการควบคุมในหลายชั้นจนทำให้สาธารณะไม่ตระหนักถึง

30. ผู้รายงานพิเศษยังกังวลถึงแนวโน้มของการปิดกั้นในช่วงเวลาสำคัญ (หรือปิดกั้นตามโอกาส) เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ใช้งานเข้าถึงหรือเผยแพร่ข้อมูลในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญๆ อย่างเช่น ช่วงการเลือกตั้ง ช่วงที่มีการประท้วง วาระครบรอบเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองหรือประวัติศาสตร์ ช่วงเวลาดังกล่าวรัฐมักปิดกั้นเว็บไซต์ของพรรคฝ่ายค้าน สื่ออิสระและเครือข่ายสังคมอื่นๆ อย่างเช่น ทวิตเตอร์และเฟซบุ๊ก อย่างเช่น ช่วงที่มีการประท้วงในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือเมื่อเร็วๆ นี้ รัฐบาลได้ปิดกั้นการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชนในอียิปต์โดยสิ้นเชิง

31. การใช้เทคโนโลยีเพื่อปิดกั้นหรือคัดกรองของรัฐโดยทั่วไปแล้วมักขัดแย้งกับพันธกรณีที่จะต้องคุ้มครองสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก เนื่องจากเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามที่ระบุไว้ในบทที่ III ประการแรก เงื่อนไขสนับสนุนการปิดกั้นไม่มีกฎหมายรองรับ หรือเกิดขึ้นจากการตีความกฎหมายอย่างกว้างขวางจนเกินไปหรืออย่างคลุมเครือ และเสี่ยงจะเป็นการปิดกั้นเนื้อหาโดยผลการและเกินความจำเป็น ประการที่สอง การปิดกั้นเนื้อหาไม่ได้ช่วยให้บรรลุเป้าหมายตามที่ระบุไว้ในย่อหน้า 3 ข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และรัฐมักเก็บข้อมูลรายการเว็บไซต์ที่ปิดกั้นเป็นความลับ เป็นเหตุให้ยากจะตรวจสอบว่าการปิดกั้นเนื้อหาเหล่านั้นสอดคล้องกับเป้าหมายโดยชอบหรือไม่ ประการที่สาม แม้จะมีเหตุผลสนับสนุนอย่างชอบธรรม แต่มาตรการปิดกั้นก็อาจกลายเป็นเครื่องมือที่ไม่จำเป็นหรือไม่มีสัดส่วนเหมาะสมต่อการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะมักไม่มีศักยภาพที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว และอาจเป็นเหตุให้เนื้อหาจำนวนมากถูกปิดกั้นจนเกินขอบเขตที่ถือว่า

¹⁵ Reporters without Borders, “Enemies of the Internet,” มีนาคม 2553.

แหล่งที่มา:

ชอบด้วยกฎหมาย ประการสุดท้าย การปิดกั้นเนื้อหา มักเกิดขึ้นโดยปราศจากการแทรกแซงหรือปราศจากการตรวจสอบตามอำนาจศาลหรือหน่วยงานอิสระ

32. ผู้รายงานพิเศษสังเกตว่า ภาพอนาจารของเด็กเป็นข้อยกเว้นที่ชัดเจนอย่างหนึ่งเพื่อสนับสนุนมาตรการปิดกั้นข้อมูล เฉพาะกรณีที่กำหนดเป็นกฎหมายในประเทศอย่างชัดเจนเพียงพอ และมีการกำหนดมาตรการป้องกันการใช้อำนาจอย่างมิชอบหรือการใช้อำนาจที่ผิดพลาดไว้ ทั้งนี้โดยมีการกำหนดให้หน่วยงานตุลาการหรือหน่วยงานควบคุมที่เป็นอิสระและไม่ลำเอียงสามารถตรวจสอบและใช้อำนาจทบทวนได้ อย่างไรก็ตาม ผู้รายงานพิเศษยังกังวลด้วยว่ารัฐมักพึ่งพามาตรการปิดกั้นจนมากเกินไป แทนที่จะทุ่มเทความพยายามในการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ผลิตและผู้เผยแพร่ภาพอนาจารของเด็ก นอกจากนั้นแล้ว ภาพอนาจารของเด็กยังมักเป็นผลพลอยได้เนื่องจากการค้ามนุษย์และการค้าประเวณีที่กระทำต่อเด็ก ผู้รายงานพิเศษจึงเรียกร้องให้รัฐใช้มาตรการอย่างเป็นทางการเพื่อแก้ปัญหาที่รากเหง้าเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาภาพอนาจารของเด็ก

ข. การเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงออกโดยชอบด้วยกฎหมาย

33. มาตรการที่รัฐนำมาใช้เพื่อจำกัดการเผยแพร่เนื้อหาทางอินเทอร์เน็ตไม่ได้มีอยู่เพียงการปิดกั้นไม่ให้ผู้ใช้งานเข้าถึงข้อมูลเท่านั้น แต่ยังมีมาตรการที่กระทำต่อบุคคลที่แสวงหา ได้รับ และเผยแพร่ข้อมูลที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต อย่างเช่น การจับกุมและควบคุมตัวโดยพลการ การบังคับบุคคลให้สูญหาย การข่มขู่และคุกคามซึ่งแม้จะเป็นมาตรการเก่าๆ แต่รัฐก็ยังคงนำมาใช้เพื่อข่มขู่ไม่ให้คนวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นแย้ง รวมทั้งผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตด้วย ประเด็นนี้มีการกล่าวถึงไว้ในรายงานของผู้รายงานพิเศษที่มีต่อสมาชิกฯ ใหญ่ในหัวข้อ “การคุ้มครองนักข่าวพลเมือง” (A/65/284) มาตรการของรัฐเช่นนั้นไม่เพียงมุ่งปราบปรามการแสดงออกโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น หากยังมุ่งข่มขู่ให้กลุ่มต่างๆ เซ็นเซอร์ตัวเองด้วย

34. ผู้รายงานพิเศษกังวลต่อไปว่า ยังคงมีการเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงออกทางอินเทอร์เน็ตโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถือเป็นการละเมิดพันธกรณีของรัฐที่มีต่อกฎบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการนำกฎหมายอาญาที่มีอยู่มาใช้เพื่อปราบปรามการแสดงความคิดเห็นทางอินเทอร์เน็ต หรือโดยการบัญญัติกฎหมายใหม่ๆ เป็นการเฉพาะเพื่อเอาผิดทางอาญากับการแสดงความคิดเห็นทางอินเทอร์เน็ต รัฐมักอ้างว่าบัญญัติกฎหมายเหล่านี้เพื่อคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคล รักษาความมั่นคงของประเทศ หรือเพื่อต่อต้านลัทธิก่อการร้าย แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีการนำมาใช้เพื่อเซ็นเซอร์เนื้อหาที่รัฐและหน่วยงานที่มีอำนาจไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย

35. ตัวอย่างที่ชัดเจนอย่างหนึ่งของการเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงออกอย่างชอบด้วยกฎหมายได้แก่ การคุมขังผู้จัดทำเว็บบล็อกทั่วโลก ตามรายงานข่าวของ Reporters without Borders ในปี 2553 มีผู้จัดทำเว็บบล็อกจำนวน 109 คนที่ถูกคุมขังตามข้อกล่าวหาเกี่ยวกับเนื้อหาในการแสดงความคิดเห็นทางอินเทอร์เน็ต¹⁶ เฉพาะในประเทศจีนมีการคุมขังบุคคล 72 คนเนื่องจากกรณีดังกล่าว ตามมาด้วยเวียดนามและอิหร่านซึ่งมีการคุมขังบุคคล 17 และ 13 คนตามลำดับ¹⁷

36. การคุมขังบุคคลที่แสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลและความคิด เป็นมาตรการที่ยากจะบอกได้ว่าจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ชอบด้วยกฎหมายตามย่อหน้า 3 ข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้ ผู้รายงานพิเศษประสงค์ที่จะย้ำว่า รัฐควรเอาผิดในข้อหาหมิ่นประมาทให้น้อยลง และไม่ควรใช้เหตุผลเพื่อการรักษาความมั่นคงในประเทศหรือต่อต้านลัทธิก่อการร้ายเพื่อสนับสนุนมาตรการควบคุมสิทธิในการแสดงออก เว้นแต่รัฐบาลจะสามารถพิสูจน์ได้ว่า (ก) การแสดงออกนั้นมุ่งหมายเพื่อยุยงให้เกิดความรุนแรงที่อาจเกิด

¹⁶ แหล่งที่มา: <http://en.rsf.org/press-freedom-barometer-journalists-killed.html?annee=2553>

¹⁷ Reporters without Borders, “Enemies ของ Internet,” มีนาคม 2553 แหล่งที่มา:

ขึ้นอย่างแน่นอน (ข) การกระทำเช่นนั้นมิแน่วโน้มเป็นการยุยงให้เกิดความรุนแรง และ (ค) มีความเชื่อมโยงในทางตรงและอย่างชัดเจนระหว่างการแสดงความคิดเห็น เช่นนั้นกับโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดความรุนแรงดังกล่าว¹⁸

37. นอกจากนั้น ผู้รายงานพิเศษย้ำว่า สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกยังครอบคลุมถึงการแสดงทัศนะและความคิดเห็นในเชิงรุก ทำให้ตกใจหรืออ้าวจวบจนจิตใจได้ นอกจากนั้น คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนยังระบุในมติที่ 12/16 ว่า ไม่ควรมีการควบคุมใดๆ ต่อการอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลและการอภิปรายโต้เถียงทางการเมือง ไม่ควรควบคุมการรายงานข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชน การรายงานกิจกรรมของรัฐบาลและการทุจริตในรัฐบาล การมีส่วนร่วมในการหาเสียงเลือกตั้ง การเดินขบวนหรือกิจกรรมทางการเมืองที่สงบและสันติ รวมทั้งการเรียกร้องสันติภาพหรือประชาธิปไตย และการแสดงความคิดเห็นและการต่อต้าน การแสดงออกด้านศาสนาหรือความเชื่อ รวมทั้งการแสดงออกของบุคคลที่เป็นชนกลุ่มน้อยหรือผู้เสียเปรียบ¹⁹

ค. การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นสื่อกลาง (intermediary liability)

38. ลักษณะที่โดดเด่นอย่างหนึ่งของอินเทอร์เน็ต ได้แก่การเผยแพร่ข้อมูลที่ต้องพึ่งพาผู้เป็นสื่อกลาง หรือบริษัทเอกชนที่ให้บริการและให้พื้นที่เพื่อให้สามารถสื่อสารหรือมีธุรกรรมทางอินเทอร์เน็ตระหว่างบุคคลที่สามได้ ซึ่งรวมถึงการเปิดโอกาสให้เข้าถึง การให้เซิร์ฟเวอร์เพื่อเก็บข้อมูล การส่งข้อมูล และการจัดทำดัชนีเพื่อค้นข้อมูล²⁰ ผู้เป็นสื่อกลางครอบคลุมตั้งแต่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISPs) ไปจนถึงเครื่องมือเพื่อการค้นหา บริการจัดทำเว็บบล็อก และบริการเว็บบอร์ดต่างๆ

¹⁸ Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information, Principle 6, as endorsed in E/CN.4/1996/39

¹⁹ มติคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนที่ 12/16, ย่อหน้า 5(p)

²⁰ Organisation for Economic Cooperation and Development, The Economic and Social Role of Internet

การถือกำเนิดขึ้นของอินเทอร์เน็ตแบบ Web 2.0 ยิ่งทำให้บุคคลสามารถเผยแพร่ข้อมูลโดยไม่ต้องพึ่งพาช่องทางที่รวมศูนย์และอยู่ใต้อำนาจควบคุมของบรรณาธิการแบบการตีพิมพ์หนังสือโดยทั่วไป ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ผู้เป็นสื่อกลางได้ให้บริการต่างๆ เพิ่มขึ้นมากมาย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพวกเขาได้รับความคุ้มครองด้านกฎหมายจากความรับผิดชอบเนื้อหาของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเผยแพร่ผ่านบริการของตน อย่างไรก็ตาม ผู้รายงานพิเศษสังเกตว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมา การให้ความคุ้มครองด้านการรับผิดชอบของผู้เป็นสื่อกลางได้ลดน้อยลงเรื่อยๆ

39. รัฐหลายแห่งได้นำกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบต่อผู้เป็นสื่อกลางมาใช้ กรณีที่ผู้เป็นสื่อกลางไม่ยอมคัดกรอง ไม่ลบข้อมูล หรือไม่ปิดกั้นเนื้อหาของผู้ใช้ที่รัฐเห็นว่าผิดกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศตุรกี พระราชบัญญัติฉบับที่ 5651 ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในทางเทคโนโลยีข้อมูลสนเทศที่มีการประกาศใช้เมื่อปี 2550 กำหนดพันธกรณีเพิ่มเติมสำหรับผู้ให้บริการเว็บไซต์ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต และเซิร์ฟเวอร์ที่ติดตั้งเว็บไซต์ ทั้งยังให้อำนาจหน่วยงานของรัฐที่จะออกคำสั่งปิดกั้นเนื้อหาในเว็บไซต์ที่ตั้งอยู่นอกประเทศ และสามารถลบข้อมูลที่ถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายแปดประการ²¹ รวมทั้งข้อมูลอย่างเช่น “อาชญากรรมต่อ Ataturk” หมายถึงเนื้อหาที่ “ดูหมิ่น” นาย Mustafa Kemal Ataturk ผู้ก่อตั้งสาธารณรัฐตุรกี ในประเทศไทย พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กำหนดความรับผิดชอบให้กับผู้เป็นสื่อกลางที่เผยแพร่เนื้อหาหรือรับฝากเว็บไซต์ และต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่ตนเองจัดทำขึ้นด้วย²² ที่ผ่านมามีการใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีต่อบุคคลที่ให้บริการเว็บบอร์ด โดยมีการสรุปเป็นกรณีต่างๆ ในภาคผนวกที่ 1

40. ในกรณีอื่นๆ รัฐกำหนดความรับผิดชอบต่อผู้เป็นสื่อกลางโดยใช้กฎหมายคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและกฎหมายคุ้มครองข้อมูล ยกตัวอย่างเช่น ศาลในประเทศอิตาลีสั่งลงโทษผู้บริหาร Google สามคนข้อหาละเมิดกฎหมายคุ้มครองข้อมูลใน

²¹ Law 5651, art. 8

²² พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 และ 15

ประเทศ หลังจากมีผู้ใช้งานโพสต์วิดีโอที่แสดงถึงการกระทำที่ทารุณต่อวัยรุ่นพิการ แม้ว่าผู้ให้บริการจะลบวิดีโอออกไปภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมงหลังจากได้รับแจ้งจากทางการอิตาลี แต่ผู้พิพากษายังมีความเห็นว่าผู้บริหาร Google มีความผิด²³ ส่วนรัฐบาลจีนกำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและผู้ให้บริการเว็บบอร์ดสอดส่องดูแลผู้ใช้บริการ และต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อเนื้อหาที่ผู้ใช้บริการโพสต์ขึ้นมา²⁴ บริษัทที่ไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีนี้ได้อาจถูกเพิกถอนใบอนุญาต การกำหนดให้ผู้เป็นสื่อกลางต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่ผู้ใช้บริการเป็นผู้เผยแพร่หรือสร้างขึ้น เป็นมาตรการที่ปิดกั้นการเข้าถึงสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกอย่างร้ายแรง เพราะทำให้เกิดการเซ็นเซอร์ตัวเองและมีการควบคุมของภาคเอกชนมากเกินไป และมักเป็นการควบคุมที่เกิดขึ้นโดยไม่โปร่งใสและไม่สอดคล้องกับกระบวนการโดยชอบตามกฎหมาย

41. รัฐบาลหลายแห่งพยายามคุ้มครองผู้เป็นสื่อกลางโดยการนำมาตรการต่างๆ ที่เรียกว่า “แจ้งและลบออก” มาใช้ ระบบดังกล่าวช่วยคุ้มครองผู้เป็นสื่อกลางไม่ให้อำนาจรับผิดชอบ กรณีที่ผู้เป็นสื่อกลางสามารถลบข้อมูลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อรู้ว่ามีข้อมูลดังกล่าวอยู่ ยกตัวอย่างเช่น ตามคำสั่งด้านอีคอมเมิร์ซของสหภาพยุโรป ผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่ผู้ใช้บริการสามารถเผยแพร่ข้อมูลได้ สามารถหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อเนื้อหาดังกล่าวได้ กรณีที่ไม่ทราบถึงกิจกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว และกรณีที่มีการลบข้อมูลดังกล่าวออกโดยทันทีเมื่อทราบว่าข้อมูลดังกล่าวอยู่²⁵ ในทำนองเดียวกัน พระราชบัญญัติ Digital Millennium Copyright Act ของ

²³ Reporters without Borders, “Google conviction could lead to prior control over videos posted online”,

24 กุมภาพันธ์ 2553

²⁴ Reporters without Borders, “Enemies of the Internet,” มีนาคม 2553. แหล่งที่มา:

http://en.rsrf.org/IMG/pdf/Internet_enemies.pdf, pp. 8-12

²⁵ E/Commerce Directive, 2000/31/EC, art. 14

สหรัฐฯ ก็ให้ความคุ้มครองต่อผู้เป็นสื่อกลาง กรณีที่ผู้ให้บริการลบข้อมูลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นออกทันทีหลังจากได้รับแจ้ง²⁶

42. อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระบบ “แจ้งและลบออก” เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เป็นสื่อกลางมีส่วนร่วมหรือสนับสนุนพฤติกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็อาจกลายเป็นเครื่องมือที่รัฐและหน่วยงานเอกชนนำไปใช้อย่างมิชอบได้ ผู้ใช้ที่ได้รับแจ้งจากผู้ให้บริการว่าเนื้อหาของตนเข้าข่ายไม่ชอบด้วยกฎหมาย มักไม่มีช่องทางหรือไม่มีโอกาสที่จะขอให้ทบทวนคำสั่งให้ลบข้อมูลนั้น²⁷ นอกจากนี้ เนื่องจากผู้เป็นสื่อกลางยังมีโอกาสที่จะถูกฟ้องร้องคดีเรียกค่าเสียหายหรือเรียกความรับผิดชอบทางอาญา กรณีที่ไม่สามารถลบข้อมูลเมื่อได้รับแจ้งว่าเป็นข้อมูลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นเหตุให้ผู้เป็นสื่อกลางมีแนวโน้มจะปกป้องตัวเอง โดยมักจะเข้มงวดต่อเนื้อหาที่มีผู้นำมาโพสต์จนมากเกินไป การขาดความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของผู้เป็นสื่อกลางทำให้คนทั่วไปไม่สามารถเห็นถึงพฤติกรรมเลือกปฏิบัติหรือแรงกดดันที่มีผลต่อการตัดสินใจของบริษัท นอกจากนี้ ผู้เป็นสื่อกลางที่เป็นหน่วยงานเอกชนไม่อยู่ในสถานะที่จะสามารถตัดสินใจได้ดีสุดว่าเนื้อหาข้อมูลใดไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะเป็นภารกิจที่ต้องกระทำอย่างระมัดระวังเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ในเชิงการแข่งขันและการปกป้องตนเอง

43. ผู้รายงานพิเศษเชื่อว่า ไม่ควรมีการฟ้องถ่ายอำนาจการใช้มาตรการเซ็นเซอร์ให้กับหน่วยงานเอกชน และไม่ควรมีการเอาผิดต่อบุคคลใดที่ไม่ได้เป็นผู้จัดทำข้อมูลที่ผิดกฎหมายด้วยตนเอง อันที่จริงแล้ว รัฐไม่ควรสั่งการหรือบังคับให้ผู้เป็นสื่อกลางทำหน้าที่เซ็นเซอร์แทนตัวเอง อย่างเช่นในกรณีของสาธารณรัฐเกาหลีที่มี

²⁶ Digital Millennium Copyright Act, มาตรา 512

²⁷ N. Villeneuve, “Evasion Tactics: Global Online Censorship is Growing, but so are the Means to challenge it and Protect Privacy”, Index on Censorship Vol. 36 No. 4, (พฤศจิกายน 2007); Center for Democracy and Technology, “Campaign takedown troubles: how meritless copyright claims threaten online political speech” (กันยายน 2553)

การจัดตั้งคณะกรรมการมาตรฐานการสื่อสารแห่งเกาหลี (Korea Communications Standards Commission) ซึ่งเป็นหน่วยงานกึ่งรัฐกึ่งเอกชนที่มีหน้าที่ควบคุมเนื้อหาทางอินเทอร์เน็ต (โปรดดู A/HRC/17/27/Add.2) ผู้รายงานพิเศษเห็นชอบกับมาตรการในประเทศอื่นๆ เพื่อคุ้มครองผู้เป็นสื่อกลาง อย่างเช่น ร่างพระราชบัญญัติที่มีการรับรองในประเทศชิลีที่ไม่บังคับให้ผู้เป็นสื่อกลางปิดกั้นหรือลบเนื้อหาของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่ผิดต่อกฎหมายลิขสิทธิ์ จนกว่าจะได้รับแจ้งเป็นคำสั่งจากศาล²⁸ ในประเทศบราซิลก็มีความพยายามเสนอกฎหมายในลักษณะเดียวกัน²⁹

ความรับผิดชอบของผู้เป็นสื่อกลาง

44. เนื่องจากบริการอินเทอร์เน็ตเป็นการดำเนินงานและอยู่ใต้การดูแลของบริษัทเอกชน ภาคเอกชนจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกและการเข้าถึงข้อมูลของบุคคล โดยทั่วไปแล้ว บริษัทต่างๆ มีบทบาทส่งเสริมการใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็น แต่ในเวลาเดียวกัน เนื่องจากแรงกดดันของรัฐ ประกอบกับแรงจูงใจหลักที่จะมุ่งสร้างผลกำไรมากกว่า การเคารพสิทธิมนุษยชน การป้องกันไม่ให้ภาคเอกชนมีส่วนสนับสนุนหรือร่วมมือในการละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อการคุ้มครองสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก

45. แม้ว่ารัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน แต่หน่วยงานเอกชนและภาคธุรกิจเองก็มีความรับผิดชอบที่จะต้องเคารพสิทธิมนุษยชนด้วย ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้รายงานพิเศษจึงเน้นย้ำถึงกรอบความคิดในเรื่อง “คุ้มครอง เคารพ และเยียวยา” ที่จัดทำขึ้นโดยผู้รายงานพิเศษของเลขาธิการองค์การสหประชาชาติในประเด็นสิทธิมนุษยชนและบรรษัทข้ามชาติ และภาคธุรกิจอื่นๆ กรอบคิดดังกล่าวประกอบด้วยเสา

²⁸ Ley No. 20435, Modifica La Ley No.17.336 Sobre Propiedad Intelectual, chap. III, art. 85-L – art. 85- U, รับรองเมื่อ 4 พฤษภาคม 2553

²⁹ “New Draft Bill Proposition: Available for Download”, Marco Civil da Internet, 21 พฤษภาคม 2553

หลักสามประการได้แก่ (ก) หน้าที่ของรัฐในการป้องกันไม่ให้บุคคลที่สามารถรวมทั้งภาคธุรกิจทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้โดยกำหนดให้มีนโยบาย ระเบียบและ การตัดสินใจที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสม (ข) ความรับผิดชอบของบริษัทที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน หมายถึงว่าการปฏิบัติอย่างเหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิของผู้อื่น และเพื่อเยียวยาผลกระทบร้ายแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน และ (ค) ความจำเป็นที่ผู้เสียหายต้องสามารถเข้าถึงการเยียวยาอย่างเป็นผลได้มากขึ้น ทั้งในแง่การเยียวยาผ่านระบบศาลและระบบอื่น ๆ³⁰

46. ผู้รายงานพิเศษสังเกตว่า ข้อเสนอจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วนมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาเนื่องจากอินเทอร์เน็ต และเห็นว่ากลไก Global Network Initiative เป็นตัวอย่างที่ช่วยกระตุ้นแนวปฏิบัติที่ดีของบริษัทต่าง ๆ³¹ แม้ว่าจนถึงปัจจุบันมีบริษัทเพียงสามแห่งได้แก่ Google, Microsoft, และ Yahoo! ที่เข้าร่วมในโครงการนี้ แต่ผู้รายงานพิเศษชื่นชมกับเจตจำนงของบริษัทเหล่านี้ที่จะประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการตัดสินใจของตน รวมทั้งในช่วงก่อนที่จะขยายตลาดไปสู่ต่างประเทศ และประกันให้มีความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ เมื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกและความเป็นส่วนตัว รายงานความโปร่งใสของ Google (Transparency Report)³² เป็นผลลัพธ์อย่างหนึ่งของภารกิจดังกล่าว ในรายงานจะให้รายละเอียดว่ารัฐบาลได้สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้งานกี่ครั้งและรายละเอียดกรณีที่รัฐขอให้ Google ลบข้อมูลหรือเซ็นเซอร์เนื้อหาบางอย่าง รวมทั้งข้อมูลเชิงสถิติของการเข้าถึงบริการของ Google อย่างเช่น YouTube การแสดงแผนผังจรรยาบรรณข้อมูลการเข้าถึงเว็บไซต์ของบางประเทศหรือบางภูมิภาค ทำให้ผู้ใช้งานทราบได้ว่าในประเทศหรือภูมิภาคนั้นมีเสรีภาพด้านข้อมูลมากน้อยเพียงใด และไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการเซ็นเซอร์หรือปิดกั้นของรัฐบาลอย่างไร

³⁰ A/HRC/17/31, ย่อหน้า 6

³¹ โปรดดู <http://www.globalnetworkinitiative.org/principles/index.php>

³² โปรดดู www.google.com/transparencyreport

47. ผู้รายงานพิเศษสนับสนุนมาตรการที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เป็นสื่อกลางเพื่อให้เคารพต่อสิทธิมนุษยชน เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก และสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้บริการผู้รายงานพิเศษ มีข้อเสนอแนะต่อผู้เป็นสื่อกลางว่า ให้จำกัดสิทธิเหล่านั้นก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากศาลเท่านั้น แสดงความโปร่งใสให้ผู้ใช้งานทราบว่ามีการใช้มาตรการควบคุมอย่างไรบ้าง และควรแจ้งให้สังคมโดยรวมทราบด้วย หากเป็นไปได้ แจ้งเตือนให้ผู้ใช้งานทราบล่วงหน้าก่อนจะนำมาตรการควบคุมจำกัดมาใช้ และลดผลกระทบให้น้อยที่สุดด้วยการเซ็นเซอร์เฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น สุดท้าย จะต้องมีความมาตรการเยียวยาที่เป็นผลต่อผู้ใช้งานที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งโอกาสที่จะร้องเรียนผ่านกลไกของผู้เป็นสื่อกลางเอง และการร้องเรียนต่อหน่วยงานตุลาการที่มีอำนาจ

48. โดยทั่วไปแล้ว ผู้รายงานพิเศษสนับสนุนให้บรรษัทต่างๆ กำหนดเงื่อนไขของบริการที่ชัดเจนและไม่คลุมเครือ โดยให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานและหลักการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ให้เพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบได้สำหรับกิจกรรมของตน และให้มีการทบทวนผลกระทบของบริการและเทคโนโลยีที่มีต่อสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกของผู้ใช้อย่างสม่ำเสมอ หรือช่องว่างที่อาจนำไปสู่การใช้บริการและเทคโนโลยีในทางที่มิชอบ

ง. การตัดการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ต

49. ในขณะที่มาตรการปิดกั้นและคัดกรองปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหาบางอย่างในอินเทอร์เน็ต แต่รัฐบาลบางแห่งยังใช้มาตรการตัดการเชื่อมต่อโดยสิ้นเชิงด้วย ผู้รายงานพิเศษกังวลอย่างยิ่งเกี่ยวกับการอธิบายเรื่องการควบคุมจราจรทางอินเทอร์เน็ตแบบรวมศูนย์ “ปิด/เปิด”³³ นอกจากนี้ ยังรู้สึกตกใจกับข้อเสนอให้ตัดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกรณี que ผู้ใช้งานละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา อย่างเช่น การออกกฎหมายตามแนวคิดที่ว่า “การใช้งานอย่างมีวุฒิภาวะ” (graduated response) ซึ่งกำหนดบทลงโทษหลายประการต่อผู้ละเมิดลิขสิทธิ์

³³ “Reaching for the kill switch”, The Economist, 10 กุมภาพันธ์ 2554

ซึ่งรวมไปถึงการพักการให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า “กฎหมายปราบปรามสามชั้น” (“three- strikes-law”) ในฝรั่งเศส³⁴ และพระราชบัญญัติ Digital Economy Act 2553 ในสหราชอาณาจักร³⁵

50. ในระดับระหว่างประเทศ ยังมีการเสนอความตกลงต่อต้านการค้าสินค้าเลียนแบบ (Anti-Counterfeiting Trade Agreement -ACTA) ซึ่งเป็นความตกลงพหุภาคีและกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา แม้ว่าในร่างสุดท้ายของความตกลงดังกล่าวตามที่ปรากฏเมื่อเดือนธันวาคม 2553 จะมีการตัดวลีให้ตัดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกรณีที่มีการละเมิดสิทธิสัญญาออกไปแล้ว แต่ผู้รายงานพิเศษก็ยังคงจับตามองว่าสนธิสัญญานี้จะมีผลกระทบอย่างไรในแง่ความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นสื่อกลาง และสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก

จ. การก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์ (Cyber-attacks)

51. การก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์ หรือความพยายามทำลายหรือรบกวนการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ประกอบด้วยมาตรการต่างๆ อย่างเช่น การเจาะเข้าไปในบัญชีผู้ใช้งานหรือเจาะเข้าไปในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งมักปรากฏในรูปแบบของการก่อกวนระบบเครือข่าย (distributed denial of service -DDoS) ในระหว่างการโจมตีเช่นนั้น จะมีการใช้คอมพิวเตอร์จำนวนหนึ่งเพื่อที่จะทำให้เซิร์ฟเวอร์ซึ่งเป็นที่ตั้งของเว็บไซต์เป้าหมายต้องทำงานหนักและส่งออกข้อมูลจำนวนมาก ส่งผลให้เว็บไซต์ที่เป็นเป้าหมายล่มและไม่สามารถเข้าถึงได้ในช่วงเวลาหนึ่ง เช่นเดียวกับการปิดกั้นในบางเวลา การโจมตีเช่นนี้มักเกิดขึ้นในช่วง

³⁴ Decision 2009-580, Act furthering the diffusion and protection of creation on the Internet, (original: Loi favorisant la diffusion et la protection de la création sur internet), Conseil Constitutionnel, 10 มิถุนายน 2553. แหล่งที่มา: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/anglais/2009_580dc.pdf

³⁵ Digital Economy Act 2553, มาตรา 3-16

เหตุการณ์การเมืองสำคัญๆ ผู้รายงานพิเศษยังสังเกตเห็นว่าเว็บไซต์ของหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนและฝ่ายค้าน มักตกเป็นเป้าการโจมตีแบบ DDoS บ่อยครั้งและมากขึ้นเรื่อยๆ โดยมีข้อมูลบางส่วนปรากฏในภาคผนวกที่หนึ่งของรายงาน

52. กรณีที่พิสูจน์ได้ว่าการก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์เป็นผลจากการทำหน้าที่ของรัฐ ย่อมถือเป็นการละเมิดพันธกรณีของรัฐที่จะต้องเคารพสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าในทางเทคนิคเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะจำแนกแหล่งที่มาของการก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์หรือผู้ที่อยู่เบื้องหลัง แต่ควรสังเกตว่ารัฐต่างๆ มีพันธกรณีต้องคุ้มครองบุคคลจากการแทรกแซงของบุคคลที่สาม ซึ่งขัดขวางไม่ให้มีการใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกได้ พันธกรณีเชิงบวกเพื่อการคุ้มครองเช่นนี้ กำหนดให้รัฐต้องใช้มาตรการที่เหมาะสม และเป็นผลสอบสวนการกระทำของบุคคลที่สามดังกล่าว ให้นำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และนำมาตรการมาใช้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุเช่นนี้อีกในอนาคต

จ. ความบกพร่องในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวและการรักษาข้อมูล

53. สิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลแสดงออกอย่างเสรี ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ประชาชนจะพร้อมใจมีส่วนร่วมในการอภิปรายในประเด็นที่มีการถกเถียงมากในที่สาธารณะ ก็ต่อเมื่อมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถทำได้โดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อตนเอง อินเทอร์เน็ตช่วยให้บุคคลเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการอภิปรายสาธารณะโดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อของตนเอง อย่างเช่น มีการใช้นามแฝงเวลาเขียนข้อความในเว็บบอร์ดและเว็บไซต์สื่อสารอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ในเวลาเดียวกันอินเทอร์เน็ตก็เป็นเครื่องมือและกลไกใหม่ที่ทั้งรัฐและภาคเอกชนสามารถใช้สอดส่องและเก็บข้อมูลการสื่อสารและกิจกรรมทางอินเทอร์เน็ตของบุคคล การปฏิบัติเช่นนี้ถือเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และการทำให้ผู้ใช้ไม่มั่นใจต่อความปลอดภัยในทางอินเทอร์เน็ตเป็นการปิดกั้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นทางอินเทอร์เน็ตอย่างเสรี

54. ผู้รายงานพิเศษกังวลอย่างยิ่งต่อมาตรการของรัฐที่ใช้ควบคุมการสื่อสารของบุคคลทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งบ่อยครั้งรัฐได้นำมาตรการเหล่านั้นมาใช้โดยอ้างอย่างกว้างๆ ว่าเป็นไปเพื่อคุ้มครองความมั่นคงแห่งชาติหรือเพื่อต่อต้านลัทธิก่อการร้าย แม้ว่าข้ออ้างเช่นนี้จะชอบด้วยกฏบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ แต่การสอดส่องของรัฐมักเป็นไปเพื่อเป้าประสงค์ทางการเมือง มากกว่าเพื่อความมั่นคง และมักกระทำโดยพลการและปกปิด ยกตัวอย่างเช่น รัฐมักใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นนิยม อย่างเช่น เฟซบุ๊ก เพื่อจำแนกตัวบุคคลและติดตามกิจกรรมของผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนและสมาชิกกลุ่มต่อต้าน ในบางกรณีมีการรวบรวมชื่อผู้ใช้งานและรหัสการเข้าใช้งานต่างๆ ที่เป็นการสื่อสารส่วนบุคคลของผู้ใช้เฟซบุ๊ก

55. รัฐหลายแห่งกำลังออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มอำนาจในการสอดส่องดูแลการใช้งานอินเทอร์เน็ตและเนื้อหาการสื่อสาร โดยไม่กำหนดให้มีมาตรการป้องกันการใช้อำนาจอย่างมิชอบ นอกจากนี้ รัฐหลายแห่งยังกำหนดให้ผู้ใช้งานต้องแสดงชื่อจริงก่อนที่จะสามารถโพสต์ความเห็นหรืออัปโหลดข้อมูลได้ ทำให้ผู้ใช้งานไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้พร้อมๆ กับการปกปิดชื่อของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มักมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ยังมีการใช้มาตรการต่างๆ ในหลายประเทศเพื่อปิดกั้นโอกาสที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะปกป้องตนเองจากการสอดส่องดูแลโดยพลการ อย่างเช่น มีการห้ามใช้เทคโนโลยีเข้ารหัสเป็นต้น

56. ผู้รายงานพิเศษยังสังเกตเห็นว่ารัฐหลายแห่งไม่ได้กำหนดกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลอย่างเพียงพอหรือยังบกพร่องอยู่ กฎหมายดังกล่าวกำหนดรายละเอียดว่าบุคคลใดได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล จะนำข้อมูลนั้นไปใช้อย่างไร ควรมีการจัดเก็บอย่างไร และจะเก็บไว้นานเพียงไร การกำหนดให้มีกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่แพร่หลายมากขึ้นในยุคข้อมูลสนเทศในปัจจุบัน เนื่องจากผู้เป็นสื่อกลางได้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงว่ารัฐบังคับหรือกดดันให้ภาคเอกชนส่งข้อมูลผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมาให้กับตน นอกจากนี้ จากการใช้บริการฝากข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมากยิ่งขึ้น (cloud-computing services) ซึ่งเป็นการนำ

ข้อมูลไปฝากไว้ในเซิร์ฟเวอร์ที่ตั้งอยู่ในหลายๆ พื้นที่ การดูแลให้บุคคลที่สามปฏิบัติตามหลักประกันเพื่อคุ้มครองข้อมูลอย่างเคร่งครัดเป็นภารกิจที่สำคัญ

57. สิทธิความเป็นส่วนตัวได้รับการรับรองตามข้อ 12 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อ 17 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยในกติกาฯ กำหนดไว้ว่า “1. บุคคลจะถูกระงับหรือแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้ และจะถูกลบหลู่เกียรติและชื่อเสียงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้ 2. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ถูกระงับหรือลบหลู่เช่นนั้น” แม้ว่าโดยทั่วไปมักจะตีความว่า “การติดต่อสื่อสาร” หมายถึงการเขียนจดหมายถึงกัน แต่ในปัจจุบันถ้อยคำนี้ครอบคลุมถึงการสื่อสารในทุกรูปแบบ รวมทั้งที่กระทำผ่านอินเทอร์เน็ต³⁶ สิทธิที่จะสามารถติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการเป็นส่วนตัวเป็นเหตุให้รัฐมีพันธกรณีอย่างรอบด้านที่จะต้องประกันว่าจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตทุกรูปแบบจะถึงมือผู้รับที่ต้องการโดยปราศจากการแทรกแซงหรือการตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่สาม³⁷

58. นอกจากนั้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังเป็นการเคารพต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวที่พิเศษอย่างหนึ่ง³⁸ ตามข้อ 17(2) รัฐภาคีมีหน้าที่ใช้กฎหมายที่ออกแบบมาอย่างชัดเจนเพื่อควบคุมดูแลการบันทึก การประมวลข้อมูล การใช้และส่งต่อข้อมูลส่วนบุคคล และการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจอย่างมิชอบของหน่วยงานของรัฐและบุคคลที่สาม นอกเหนือจากการห้ามการประมวลข้อมูลตามเป้าประสงค์ที่ไม่สอดคล้องกับกติกาฯ แล้ว กฎหมายคุ้มครองข้อมูลจะต้องกำหนดซึ่งสิทธิที่จะได้รับข้อมูล สิทธิในการแก้ไข และหากจำเป็นควรมีสิทธิในการลบข้อมูล และยังต้องกำหนดมาตรการกำกับดูแลที่เป็นผลด้วย นอกจากนั้นตามที่ระบุถึงในความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนว่าด้วยสิทธิความเป็น

³⁶ Manfred Nowak, UN Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary (Kehl am Rhein, Engel, 2005), p. 401

³⁷ อ้างแล้ว

³⁸ อ้างแล้ว

ส่วนตัว “เพื่อให้เกิดการคุ้มครองชีวิตส่วนบุคคลอย่างเป็นผลมากที่สุด บุคคลทุกคนควรมีสติใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อพิสูจน์ว่ามีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในไฟล์ข้อมูลแบบอัตโนมัติอย่างไร และเป็นไปเพื่อเป้าประสงค์ใด บุคคลทุกคนยังควรสามารถพิสูจน์ได้ว่าหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนหรือบุคคลอื่นใดมีอำนาจควบคุมหรืออาจควบคุมไฟล์ข้อมูลเหล่านั้นได้หรือไม่”³⁹

59. ผู้รายงานพิเศษสังเกตว่า อาจมีการออกมาตรการควบคุมหรือจำกัดสิทธิความเป็นส่วนตัวได้ตามข้อยกเว้นบางประการ อย่างเช่น มาตรการสอดส่องดูแลของรัฐเพื่อบริหารงานยุติธรรมทางอาญา การปกป้องกันอาชญากรรมหรือต่อต้านลัทธิก่อการร้าย อย่างไรก็ตาม มาตรการแทรกแซงเช่นนั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ด้วยเหตุดังกล่าว จะต้องมีความหมายที่กำหนดอย่างชัดเจนถึงเงื่อนไขที่จะสามารถควบคุมจำกัดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลได้ และการใช้มาตรการรอนสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีความหมายอนุญาตให้รัฐทำได้อย่างชัดเจนเท่านั้น ซึ่งโดยปกติแล้วควรได้รับคำสั่งจากศาล ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น การจำกัดสิทธิดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรม และต้องกระทำตามสัดส่วนที่เหมาะสม⁴⁰

V. การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น

60. อินเทอร์เน็ตจะเป็นสื่อกลางเพื่อให้บุคคลสามารถใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกได้ ก็ต่อเมื่อรัฐทำตามพันธกรณีของตนโดยกำหนดนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมเท่านั้น หากปราศจากนโยบายและแผนปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม อินเทอร์เน็ตก็จะกลายเป็นเพียงเครื่องมือทาง

³⁹ คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชน, ความเห็นทั่วไปที่ 16 ว่าด้วยข้อ 17 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ย่อหน้า 10

⁴⁰ Manfred Nowak, UN Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary (Kehl am Rhein, Engel, 2005), pp. 401-402

เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้เฉพาะชนชั้นนำในสังคม และทำให้ “ช่องว่างยุคดิจิทัล” (digital divide) ดำรงอยู่ต่อไป

61. คำว่า “ช่องว่างยุคดิจิทัล” หมายถึงช่องว่างระหว่างบุคคลที่เข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลสนเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ตกับผู้ที่ไม่เข้าถึงได้น้อยหรือไม่สามารถเข้าถึงได้เลย ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วมีสัดส่วนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 71.6 จากประชากร 100 คน แต่ในประเทศกำลังพัฒนามีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพียง 21.1 จากประชากร 100 คน⁴¹ ความไม่เท่าเทียมเช่นนี้เป็นปัญหาร้ายแรงมาก โดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา ซึ่งมีสัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพียง 9.6 คนต่อประชากร 100 คน⁴² นอกจากนี้ ช่องว่างยุคดิจิทัลยังเกิดขึ้นตามเงื่อนไขความร่ำรวย เพศสภาพ ลักษณะทางภูมิศาสตร์และชนชั้นในสังคมในรัฐหลายแห่ง ในขณะที่ความร่ำรวยเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดว่าใครจะสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลได้ เป็นเหตุให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมักกระจุกตัวอยู่กับกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมดี โดยเฉพาะในประเทศที่มีอัตราการใช้งานอินเทอร์เน็ตต่ำ นอกจากนี้ คนในชนบทมักประสบปัญหาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เนื่องจากขาดเทคโนโลยี สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ช้า และ/หรือมีค่าใช้จ่ายสูงกว่า นอกจากนี้ แม้ในพื้นที่ซึ่งมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต กลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม อย่างเช่น ผู้พิการหรือชนกลุ่มน้อยด้านภาษา ก็มักประสบปัญหาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมีคุณค่า มีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตประจำวันของพวกเขา

62. ผู้รายงานพิเศษจึงกังวลด้วยว่า หากไม่มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสิทธิมนุษยชนในหลายรูปแบบ กลุ่มที่อยู่ชายขอบและประเทศกำลังพัฒนาก็จะตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบต่อไป ทำให้ความไม่เท่าเทียมระหว่างประเทศและภายในประเทศรุนแรงมากขึ้น ดังที่ผู้รายงานพิเศษได้ตั้ง

⁴¹ “Key Global Telecom Indicators for the World Telecommunication Service Sector,” International

Telecommunication Union, 21 October 2553

⁴² อ่างแล้ว

ข้อสังเกตไว้ก่อนหน้านี ในการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียม เราจำเป็นต้องดูแลให้กลุ่มชายขอบหรือกลุ่มที่เสียเปรียบในสังคมสามารถแสดงออกซึ่งปัญหาของตนได้อย่างเป็นผล และต้องมีหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ยินเสียงร้องทุกข์ของพวกเขา⁴³ อินเทอร์เน็ตจึงเป็นกลไกหลักที่ช่วยให้กลุ่มเหล่านี้ได้รับข้อมูล ยืนยันตามสิทธิของตน และเข้าร่วมในการอภิปรายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือให้ความรู้ที่สำคัญ ทำให้บุคคลเข้าถึงแหล่งความรู้จำนวนมากและกว้างขวาง เข้ามาทดแทนหรือเปลี่ยนรูปแบบสถานศึกษาแบบเดิมๆ และตามหลักเกณฑ์ “การเข้าถึงอย่างเสรี” (“open access”) ยังทำให้ประชาชนในประเทศกำลังพัฒนาสามารถเข้าถึงงานวิชาการต่างๆ ได้ ทั้งๆ ที่ไม่เคยเป็นมาก่อน นอกจากนี้ ประโยชน์ด้านการศึกษาจากการใช้งานอินเทอร์เน็ตยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐต่างๆ

63. ผู้รายงานพิเศษสังเกตว่ามีการนำมาตรการต่างๆ มาใช้เพื่ออุดช่องว่างยุคดิจิทัลในระดับสากล มีการตั้งเป้าหมาย 8f ตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals) ซึ่งเรียกร้องให้รัฐ “ปรึกษาหารือกับภาคเอกชน และส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ โดยเฉพาะเทคโนโลยีข้อมูลสนเทศและการสื่อสาร” มีการเน้นย้ำความจำเป็นที่จะต้องบรรลุเป้าหมายดังกล่าวในแผนปฏิบัติการปี 2546 ซึ่งได้รับการรับรองในที่ประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยสังคมข้อมูลสนเทศที่เจนีวา และมีการกำหนดเป้าหมายเป็นการเฉพาะเพื่อ “พัฒนาสังคมข้อมูลสนเทศอย่างมีส่วนร่วม นำศักยภาพของความรู้ (และเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลสนเทศ) มาใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและความรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่เห็นชอบในระดับสากล”⁴⁴ ในการนำแผนปฏิบัติการดังกล่าวมาใช้ เมื่อปี 2548 ทางสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication

⁴³ โปรดดู A/HRC/14/23

⁴⁴ WSIS-03/GENEVA/DOC/5-E, World Summit on the Information Society, 12 December 2003

Union) จึงได้ริเริ่มโครงการ “เชื่อมโลก” (“Connect the World”)⁴⁵ กิจกรรมอีกอย่างหนึ่งเพื่อส่งเสริมเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลสนเทศในประเทศกำลังพัฒนาได้แก่โครงการ “แล็ปท็อปสำหรับเด็ก” (One Laptop Per Child) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme - UNDP) โครงการนี้เป็นการแจกคอมพิวเตอร์แบบพกพาที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กโดยเฉพาะ เนื่องจากเป็นโครงการที่ระบุถึงในรายงานตามอำนาจหน้าที่เมื่อปี 2549 แล้ว ที่ผ่านมามีการแจกแล็ปท็อปให้กับเด็กและครูทั่วโลก 2.4 ล้านเครื่อง⁴⁶ ที่ประเทศอูรุกวัย มีการแจกคอมพิวเตอร์พกพาให้กับเด็ก 480,000 คน แทบจะครอบคลุมเด็กประถมทั้งหมด⁴⁷ แม้ในแอฟริกาที่ล่าหลังเรื่องนี้ ที่ประเทศรวันดายังมีการแจกแล็ปท็อปกว่า 56,000 เครื่อง และมีแผนที่จะแจกถึง 100,000 เครื่องภายในเดือนมิถุนายน 2554⁴⁸

64. ในระดับชาติ ผู้รายงานพิเศษสังเกตว่ารัฐได้ปฏิบัติตามโครงการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาช่องว่างยุคดิจิทัล ในอินเดีย ด้วยความร่วมมือจากภาคเอกชนและเป็นไปตามแผนรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติในปี 2549 (National E-Governance Plan) รัฐบาลได้จัดให้มีศูนย์บริการข้อมูล (Common Service Centres) หรือเป็นตู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสาธารณะ (“e-Kiosks”) จนถึงเดือนมกราคม 2554 มีการติด

⁴⁵ “Connect the World,” International Telecommunication Union. แหล่งที่มา:

<http://www.itu.int/ITU-D/connect>

⁴⁶ E/CN.4/2006/55, 30 December 2005, ย่อหน้า 34; “Map,” ในวันที่ One Laptop per Child. แหล่งที่มา:

<http://one.laptop.org/map>

⁴⁷ แหล่งที่มา: <http://laptop.org/en/children/countries/index.shtml>

⁴⁸ Frank Kanyesigye, “OLPC Extends to Over 100 Schools,” New Times, 11 กุมภาพันธ์ 2554. แหล่งที่มา:

<http://www.newtimes.co.rw/index.php?issue=14533&article=38241>

ตั้งตู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตเช่นนั้น 87,000 เครื่อง⁴⁹ แม้ว่าผู้รายงานพิเศษสังเกตเห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในอินเดียจะไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ก็ตาม ที่ประเทศ บราซิล รัฐบาลได้ริเริ่มโครงการ “คอมพิวเตอร์สำหรับทุกคน” (“computers for all”) โดยมีงบประมาณสนับสนุนให้บุคคลสามารถซื้อคอมพิวเตอร์ได้⁵⁰ นอกจากนี้ รัฐบาลยังจัดตั้งศูนย์อินเทอร์เน็ตสาธารณะอีกกว่า 100,000 แห่ง หรือที่เรียกว่า เป็น “Local Area Network (LAN) Houses” ซึ่งให้บริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ความเร็วสูง⁵¹ ศูนย์อินเทอร์เน็ตสาธารณะเหล่านี้มีส่วนสำคัญช่วยให้ประชากรที่ยากจนในเชิงสังคม-เศรษฐกิจสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เพราะปรกติแล้วพวกเขา มักไม่มีคอมพิวเตอร์ที่บ้าน

65. ในประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจบางแห่ง มีการกำหนดให้การเข้าถึง อินเทอร์เน็ตเป็นสิทธิอย่างหนึ่ง อย่างเช่น รัฐสภาแห่งเอสโตเนียผ่านกฎหมายในปี 2543 กำหนดให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานอย่างหนึ่ง⁵² ศาล รัฐธรรมนูญแห่งฝรั่งเศสก็ประกาศว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นสิทธิพื้นฐานอย่าง หนึ่ง เมื่อปี 2552 และศาลรัฐธรรมนูญแห่งคอ스타ริกาก็มีคำสั่งแบบเดียวกันเมื่อปี

⁴⁹ “ICT Ministers meet tomorrow for speeding-up delivery of e-services,” Press Information Bureau, Government of India, 26 October 2009; and “E-Governance Initiatives-Changing Lives for the better,” Press Information Bureau, Government of India, 24 มกราคม 2554. แหล่งที่มา: <http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=69324>

⁵⁰ Ronaldo Lemos and Paula Martini, “LAN Houses: A new wave of digital inclusion in Brazil”, 21

September 2009. แหล่งที่มา:

http://publius.cc/lan_houses_new_wave_digital_inclusion_brazil/091509

⁵¹ อ้างแล้ว Colin Woodard, “Estonia, where being wired is a human right,” Christian Science Monitor, 1 กรกฎาคม 2546

⁵² Colin Woodard, “Estonia, where being wired is a human right,” Christian Science Monitor, 1 กรกฎาคม 2546

2553⁵³ ยิ่งไปกว่านั้น ฟินแลนด์ได้ผ่านพระราชกฤษฎีกาเมื่อปี 2552 ระบุว่าความเร็วในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตทุกครั้งจะต้องไม่น้อยกว่า 1 เมกะบิตต่อวินาที (บรอดแบนด์)⁵⁴ ผู้รายงานพิเศษยังสังเกตว่า จากการสำรวจของหน่วยงาน British Broadcasting Corporation ในเดือนมีนาคม 2553 79% ของผู้ให้สัมภาษณ์ใน 26 ประเทศเชื่อว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานอย่างหนึ่ง⁵⁵

66. เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาหลายแห่งยังคงประสบปัญหาการเข้าถึงโอกาสขั้นพื้นฐาน อย่างเช่น ไฟฟ้า ผู้รายงานพิเศษตระหนักเป็นอย่างดีว่าอุปสรรคเช่นนี้ทำให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมสำหรับทุกคนทั่วโลกยังไม่อาจกระทำได้โดยทันที อย่างไรก็ตาม ผู้รายงานพิเศษขอเตือนให้รัฐต่างๆ ตระหนักถึงพันธกรณีเชิงบวกของตนที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก และใช้กลไกที่จำเป็นเพื่อให้เข้าถึงสิทธิดังกล่าว รวมทั้งการใช้อินเทอร์เน็ต ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐจึงควรมานโยบายและยุทธศาสตร์ที่เป็นผลและเป็นรูปธรรมมาใช้ เพื่อส่งเสริมให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างกว้าง

⁵³ Decision 2009-580, Act furthering the diffusion and protection of creation on the Internet

⁵⁴ “732/2009, Decree of Ministry of Transport and Communications on the minimum rate of a functional Internet access as a universal service,” (original: Liikenne- ja viestintäministeriön asetus

tarkoituksenmukaisen internet-yhteyden vähimmäisnopeudesta yleispalvelussa), FINLEX, 22 October

2009. แหล่งที่มา:

<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2009/en20090732>

⁵⁵ “Four in five regard Internet access as a สิทธิพื้นฐาน: global poll,” BBC News, 8 มีนาคม 2553

แหล่งที่มา:

[http://news.bbc.co.uk/1/shared/bsp/hi/pdfs/08_03_10_BBC_internet_poll.p](http://news.bbc.co.uk/1/shared/bsp/hi/pdfs/08_03_10_BBC_internet_poll.pdf)
[df](http://news.bbc.co.uk/1/shared/bsp/hi/pdfs/08_03_10_BBC_internet_poll.pdf)

ขวาง และในราคาที่เหมาะสมสำหรับคนทุกคน โดยนโยบายและยุทธศาสตร์เหล่านี้ควรจัดทำขึ้นจากการปรึกษาหารือกับทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

VI. สรุปและข้อเสนอแนะ

67. ต่างจากสื่อกลางอื่นๆ อินเทอร์เน็ตช่วยให้บุคคลแสวงหา ได้รับ และเผยแพร่ ข้อมูลและความคิดทุกประเภทข้ามพรมแดนโดยทันทีและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อย อินเทอร์เน็ตยังมีส่วนส่งเสริมศักยภาพของบุคคลให้บรรลุถึงสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก ซึ่งจะเป็น “ปัจจัยส่งเสริม” นำไปสู่สิทธิมนุษยชนด้านอื่นๆ ซึ่งเท่ากับช่วยส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และทำให้เกิดการพัฒนาของมนุษย์โดยรวม ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้รายงานพิเศษจึงขอกระตุ้นให้ผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิเศษ (Special Procedures) อื่นๆ มีส่วนร่วมในการทำงานด้านอินเทอร์เน็ตตามอำนาจหน้าที่ของตน

68. ผู้รายงานพิเศษเห็นว่าควรมีการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตให้น้อยสุด โดยให้มีข้อยกเว้นไม่มากนักซึ่งเป็นไปตามหลักของกฎบัตรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ทั้งยังย้ำด้วยว่า การประกันอย่างเต็มที่ซึ่งสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกจะต้องกำหนดเป็นบรรทัดฐาน และการจำกัดสิทธิให้ถือเป็นกรณียกเว้นเท่านั้น และไม่ควรมีการแก้ไขหลักการดังกล่าวเลย ตามหลักการดังกล่าว ผู้รายงานพิเศษจึงมีข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ดังนี้

ก. การควบคุมเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต

69. ผู้รายงานพิเศษตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่า เช่นเดียวกับนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีอื่นๆ อินเทอร์เน็ตอาจถูกใช้อย่างมิชอบและก่ออันตรายให้ผู้อื่น และเช่นเดียวกับข้อมูลทั่วไป มาตรการที่ควบคุมจำกัดเนื้อหาทางอินเทอร์เน็ตควรกระทำในลักษณะเป็นข้อยกเว้น และจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สามประการ ได้แก่ (1) ต้องมีกฎหมายรองรับ และเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนและเข้าถึงได้สำหรับทุกคน

(หลักความคาดหมายได้และโปร่งใส) และ (2) ต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในย่อหน้า 3 ข้อ 19 ของกติกาฯ กล่าวคือเพื่อ (i) ค้ำครองสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่นหรือ (ii) รักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน (หลักความชอบธรรม); และ (3) ต้องใช้เมื่อจำเป็นอย่างยิ่ง และให้นำมาตรการที่ควบคุมจำกัดน้อยสุดมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว (หลักความจำเป็นและชอบด้วยสัดส่วน) นอกจากนี้ หน่วยงานที่ใช้มาตรการตามกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออก จะต้องเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมือง พาณิชย์ หรืออิทธิพลภายนอกอื่นใด และกระทำโดยไม่ผลกำไรหรือไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ และมีมาตรการป้องกันการใช้อำนาจอย่างมิชอบอย่างเพียงพอ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้มีการยื่นคำร้องเพื่อทบทวนและขอรับการเยียวยากรณีที่มีการนำมาตรการนั้นๆ ไปใช้อย่างมิชอบ

1. การปิดกั้นและคัดกรองเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตโดยผลการ

70. ผู้รายงานพิเศษกังวลอย่างยิ่งว่ารัฐได้นำกลไกปิดกั้นหรือคัดกรองที่ทันสมัยมากขึ้นมาใช้ในการเซ็นเซอร์ มาตรการที่ขาดความโปร่งใสเช่นนี้ทำให้ยากจะตรวจสอบได้ว่าการปิดกั้นหรือคัดกรองเช่นนั้นมีความจำเป็นเพื่อตอบสนองเป้าหมายตามที่รัฐอ้างหรือไม่ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้รายงานพิเศษจึงเรียกร้องให้รัฐที่ปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์รายงานเว็บไซต์รายชื่อที่ถูกปิดกั้น พร้อมกับรายละเอียดที่อธิบายถึงความจำเป็นและความชอบธรรมที่จะต้องปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์แต่ละแห่ง และในหน้าของเว็บไซต์ที่ถูกปิดกั้นจะต้องมีคำอธิบายอย่างชัดเจนว่าเหตุใดจึงถูกปิด หลักเกณฑ์พิจารณาว่าควรมีการปิดกั้นเนื้อหาส่วนใด เป็นสิ่งที่พึงกระทำโดยหน่วยงานตุลาการ ผู้มีอำนาจ หรือหน่วยงานที่เป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมือง พาณิชย์ หรืออิทธิพลที่ไม่พึงประสงค์อื่นใด

71. ในแง่ของภาพอนาคตของเด็ก ผู้รายงานพิเศษสังเกตว่ากรณีดังกล่าวเป็นข้อยกเว้นที่ชัดเจนที่สนับสนุนมาตรการปิดกั้น แต่จะกระทำได้อีกต่อเมื่อกฎหมายในประเทศกำหนดมาตรการป้องกันการใช้อำนาจอย่างมิชอบหรือการใช้อำนาจใน

ทางที่ผิดอย่างชัดเจนและหนักแน่นเพียงพอ เพื่อป้องกัน “mission creep” อย่างเช่น กำหนดให้มีการกำกับดูแลและตรวจสอบโดยหน่วยงานตุลาการหรือหน่วยงานกำกับดูแลเป็นอิสระและไม่ลำเอียง อย่างไรก็ตาม ผู้รายงานพิเศษเรียกร้องให้รัฐพยายามนำตัวผู้ผลิตและเผยแพร่ภาพอนาจารของเด็กมาลงโทษ แทนที่จะกำหนดแต่มาตรการปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์เพียงอย่างเดียว

2. การเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงออกโดยชอบด้วยกฎหมาย

72. ผู้รายงานพิเศษกังวลต่อไปว่ายังคงมีการเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงความคิดเห็นในอินเทอร์เน็ตที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการละเมิดพันธกรณีสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการใช้กฎหมายอาญาเพื่อเอาผิดต่อการแสดงความคิดเห็นในอินเทอร์เน็ต หรือการออกกฎหมายใหม่ๆ เพื่อปราบปรามและเอาผิดต่อการแสดงความคิดเห็นทางอินเทอร์เน็ต รัฐมักอ้างว่าจำเป็นต้องใช้กฎหมายเช่นนี้เพื่อคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคล รักษาความมั่นคงของประเทศ หรือเพื่อต่อต้านลัทธิก่อการร้าย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วมักมีการนำมาใช้เพื่อเซ็นเซอร์เนื้อหาที่รัฐบาลและหน่วยงานที่มีอำนาจไม่เห็นด้วยหรือไม่ชอบ

73. ผู้รายงานพิเศษย้ำถึงเสียงเรียกร้องให้รัฐทุกแห่งลดการเอาผิดทางอาญาต่อกรณีหมิ่นประมาท นอกจากนี้ ยังย้ำว่ารัฐไม่ควรใช้เหตุผลเพื่อการรักษาความมั่นคงในประเทศหรือต่อต้านลัทธิก่อการร้ายเพื่อสนับสนุนมาตรการควบคุมสิทธิในการแสดงออก เว้นแต่รัฐบาลจะสามารถพิสูจน์ได้ว่า (ก) การแสดงออกนั้นมุ่งหมายเพื่อยุยงให้เกิดความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นอย่างแน่นอน (ข) การกระทำเช่นนั้นมีความโน้มเอียงเป็นการยุยงให้เกิดความรุนแรง และ (ค) มีความเชื่อมโยงในทางตรงและอย่างชัดเจนระหว่างการแสดงความคิดเห็นเช่นนั้นกับโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดความรุนแรงดังกล่าว

3. การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ที่เป็นสื่อกลาง

74. ผู้เป็นสื่อกลางมีบทบาทสำคัญช่วยให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกและการเข้าถึงข้อมูล สืบเนื่องจากอิทธิพลของผู้เป็นสื่อกลางถึงวิธีการเผยแพร่และข้อมูลที่ต้องการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต รัฐจึงได้พยายามควบคุมการทำหน้าที่ของสื่อกลาง มีการเอาผิดในทางกฎหมายกรณีที่ไม่สามารถป้องกันการเข้าถึงเนื้อหาที่ถือว่าผิดกฎหมายได้

75. ผู้รายงานพิเศษเห็นว่าไม่ควรมีการฟ้องถ่ายการใช้มาตรการเซ็นเซอร์ให้กับภาคเอกชน และไม่ควรเอาผิดทางกฎหมายต่อผู้เป็นสื่อกลางที่ปฏิเสธจะดำเนินการในลักษณะที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคล การขอความร่วมมือใดๆ ต่อผู้เป็นสื่อกลางเพื่อให้ปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหาบางอย่าง หรือเพื่อให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป้าประสงค์ที่จำกัดอย่างเช่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ควรกระทำโดยผ่านคำสั่งจากศาลหรือหน่วยงานผู้มีอำนาจที่เป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมือง พาณิชยกรรม หรืออิทธิพลที่ไม่พึงประสงค์อื่นใด

76. นอกจากนั้น แม้ว่ารัฐมีหน้าที่หลักในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แต่ผู้รายงานพิเศษก็ย้ำว่าบรรษัทมีความรับผิดชอบต้องเคารพสิทธิมนุษยชนด้วย หมายถึงว่า ต้องมีการตรวจสอบการทำงานเพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ผู้รายงานพิเศษจึงมีข้อเสนอแนะต่อผู้เป็นสื่อกลางให้จำกัดสิทธิเหล่านั้นก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากศาลเท่านั้น แสดงความโปร่งใสให้ผู้ใช้งานทราบว่ามีมาตรการควบคุมอย่างไรบ้าง และควรแจ้งให้สังคมโดยรวมทราบด้วย หากเป็นไปได้ แจ้งเตือนให้ผู้ใช้งานทราบล่วงหน้าก่อนจะนำมาตรการควบคุมจำกัดมาใช้ และลดผลกระทบให้น้อยที่สุดด้วยการเซ็นเซอร์เฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น สุดท้าย จะต้องมีการเยียวยาที่เป็นผลต่อผู้ใช้งานที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งโอกาสที่จะร้องเรียนผ่านกลไกของผู้เป็นสื่อกลางเอง และการร้องเรียนต่อหน่วยงานตุลาการที่มีอำนาจ

77. ผู้รายงานพิเศษชมเชยการทำงานของหน่วยงานและบุคคลเพื่อเผยให้เห็นอุปสรรคต่อสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกในระบบอินเทอร์เน็ตทั่วโลก เขากระตุ้นให้ผู้เป็นสื่อกลางเปิดเผยข้อมูลกรณีที่มีการร้องขอให้ลบเนื้อหาและคำร้อง

ขอเกี่ยวกับการเข้าถึงเว็บไซต์ใดๆ นอกจากนั้น ผู้รายงานพิเศษยังมีข้อเสนอแนะต่อบรรษัทให้กำหนดเงื่อนไขของบริการที่ชัดเจนและไม่คลุมเครือ โดยให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานและหลักการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และให้มีการทบทวนผลกระทบของบริการและเทคโนโลยีที่มีต่อสิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงออกของผู้ใช้อย่างสม่ำเสมอ หรือช่องว่างที่อาจนำไปสู่การใช้บริการและเทคโนโลยีในทางที่มีขอบ และโอกาสที่อาจมีการนำสิทธิดังกล่าวไปใช้อย่างมีขอบ ผู้รายงานพิเศษเชื่อว่าความโปร่งใสเช่นนี้จะช่วยส่งเสริมการตรวจสอบได้มากขึ้น และการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน

4. การตัดการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ต โดยอ้างกฎหมายสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

78. ในขณะที่มาตรการปิดกั้นและคัดกรองทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาบางส่วนในอินเทอร์เน็ต แต่รัฐก็ยังได้นำมาตรการตัดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตมาใช้เช่นกัน ผู้รายงานพิเศษมีความเห็นว่าการตัดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะด้วยเหตุผลของการละเมิดกฎหมายสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือด้วยเหตุผลใดเป็นการกระทำที่ไม่มีสัดส่วนเหมาะสม และมีแนวโน้มจะเป็นการละเมิดย่อหน้า 3 ข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

79. ผู้รายงานพิเศษเรียกร้องให้รัฐทุกแห่งดูแลให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา รวมทั้งในช่วงที่มีการลุกฮือทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รายงานพิเศษเรียกร้องให้รัฐยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่อนุญาตให้ตัดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ และให้หลีกเลี่ยงการนำกฎหมายเหล่านี้มาใช้

5. การก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์

80. ผู้รายงานพิเศษกังวลอย่างยิ่งว่า มีความพยายามมากขึ้นที่จะใช้การก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์ต่อเป้าหมายที่เป็นเว็บไซต์ของหน่วยงานสิทธิมนุษยชน เว็บ

บล็อกที่เสนอความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ และบุคคลหรือหน่วยงานอื่นที่เผยแพร่ ข้อมูลซึ่งทำให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเกิดความอับอาย

81. กรณีที่พิสูจน์ได้ว่าการก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์เป็นผลจากการทำหน้าที่ของรัฐ ย่อมถือเป็นการละเมิดพันธกรณีของรัฐที่จะต้องเคารพสิทธิที่มีเสรีภาพในการ แสดงความเห็นและการแสดงออก แม้ว่าในทางเทคนิคเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะจำแนก แหล่งที่มาของการก่อกวนระบบคอมพิวเตอร์หรือผู้ที่อยู่เบื้องหลัง แต่ควรสังเกตว่า รัฐต่างๆ มีพันธกรณีต้องคุ้มครองบุคคลจากการแทรกแซงของบุคคลที่สาม ซึ่งขัด ขวางไม่ให้มีการใช้สิทธิที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกได้ พันธกรณีเชิงบวกเพื่อการคุ้มครองเช่นนี้ กำหนดให้รัฐต้องใช้มาตรการที่เหมาะสม และเป็นผลสอบสวนการกระทำของบุคคลที่สามดังกล่าว ให้นำตัวผู้กระทำความผิดมา ลงโทษ และนำมาตรการมาใช้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุเช่นนี้อีกในอนาคต

6. ความบกพร่องในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครอง ข้อมูล

82. ผู้รายงานพิเศษกังวลว่า แม้ผู้ใช้จะสามารถปกปิดชื่อของตนได้ระดับหนึ่งใน ระหว่างการใช้งานอินเทอร์เน็ต แต่รัฐและภาคเอกชนก็มีเทคโนโลยีที่ใช้เพื่อสอด ส่องดูแลและเก็บข้อมูลการสื่อสารและกิจกรรมของบุคคลที่เผยแพร่ทาง อินเทอร์เน็ตได้ การกระทำเช่นนั้นถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้ประชาชนขาดความมั่นใจและไม่มีความปลอดภัยในการใช้ งานอินเทอร์เน็ตและเป็นการปิดกั้นการเผยแพร่ข้อมูลและความเห็นอย่างเสรีทาง อินเทอร์เน็ต

83. ผู้รายงานพิเศษย้ำถึงพันธกรณีของรัฐที่จะต้องนำกฎหมายคุ้มครองความเป็น ส่วนตัวและคุ้มครองข้อมูลที่เป็นผลมาใช้ ให้สอดคล้องกับข้อ 17 ของกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และความเห็นทั่วไปที่ 16 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงกฎหมายที่คุ้มครองอย่างชัดเจน ต่อสิทธิของบุคคลทุกคน เพื่อพิสูจน์ว่ามีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในไฟล์ข้อมูล

แบบอัตโนมัติอย่างไร และเป็นไปเพื่อเป้าประสงค์ใด บุคคลทุกคนยังควรสามารถพิสูจน์ได้ว่าหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนหรือบุคคลอื่นใดมีอำนาจควบคุมหรืออาจควบคุมไฟล์ข้อมูลเหล่านั้นได้หรือไม่

84. เขายังเรียกร้องให้รัฐประกันว่าบุคคลจะสามารถแสดงความคิดเห็นทางอินเทอร์เน็ตโดยไม่เปิดเผยตัวตน และหลีกเลี่ยงการนำระบบการลงทะเบียนด้วยชื่อจริงมาใช้ เฉพาะสภาพการณ์ที่เป็นข้อยกเว้นบางอย่างเท่านั้นที่รัฐจะสามารถจำกัดสิทธิความเป็นส่วนตัวได้ อย่างเช่น หากเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา หรือเพื่อป้องกันอาชญากรรม ถึงอย่างนั้น ผู้รายงานพิเศษย้ำว่ามาตรการควบคุมที่นำมาใช้จะต้องสอดคล้องกับกรอบสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยมีมาตรการป้องกันการใช้อำนาจอย่างมิชอบอย่างเพียงพอ อย่างเช่น การประกันว่ามาตรการจำกัดสิทธิความเป็นส่วนตัวใดๆ ที่นำมาใช้โดยหน่วยงานของรัฐต้องมีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน และต้องสอดคล้องกับหลักความจำเป็นและการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ข. การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น

85. เนื่องจากอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นเครื่องมือที่ขาดไม่ได้เพื่อให้เกิดสิทธิมนุษยชนที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือแก้ปัญหาคความไม่เท่าเทียมและส่งเสริมการพัฒนาและความก้าวหน้าของมนุษย์ รัฐทุกแห่งจึงควรกำหนดให้การส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมเป็นภารกิจเร่งด่วน รัฐแต่ละแห่งจึงควรพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ที่เป็นผลและเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง และในราคาที่เหมาะสมสำหรับคนทุกคน โดยนโยบายและยุทธศาสตร์เหล่านั้นควรจัดทำขึ้นจากการปรึกษาหารือกับทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

86. ในระดับสากล ผู้รายงานพิเศษย้ำถึงเสียงเรียกร้องให้รัฐต่างๆ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว ปฏิบัติตามพันธกรณีของตน อย่างเช่นพันธกรณีตามเป้าหมาย

การพัฒนาแห่งสหัฐวรรษ เพื่อให้มีการถ่ายโอนเทคโนโลยีมาสู่ประเทศกำลังพัฒนา และกำหนดนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

87. ในกรณีที่มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ผู้รายงานพิเศษกระตุ้นให้รัฐสนับสนุนโครงการเพื่อประกันว่าทุกภาคส่วนของประชากร รวมทั้งกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคมอย่างเช่น ผู้พิการหรือชนกลุ่มน้อยด้านภาษา สามารถเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างจริงจัง

88. รัฐควรกำหนดให้มีเนื้อหาส่งเสริมการใช้งานอินเทอร์เน็ตในหลักสูตรของโรงเรียน และสนับสนุนหลักสูตรที่คล้ายคลึงกันในการศึกษานอกโรงเรียนด้วย นอกจากนี้การฝึกทักษะขั้นพื้นฐานแล้ว หลักสูตรดังกล่าวควรจำแนกประโยชน์จากการเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และข้อมูลที่มีการเผยแพร่อย่างรับผิดชอบ การอบรมควรช่วยให้บุคคลเรียนรู้ที่จะปกป้องตนเองจากเนื้อหาที่เป็นภัย และอธิบายถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนในทางอินเทอร์เน็ต